YUNUS EMRE

Hayatı ve Eserleri
(Türkçe açıklamalarıyla)

Hazırlayan : Metin AKAR

TÜRK TİCARET BANKASI işbirliği ile hazırlanmıştır

Telif hakkı BULVAR GAZETESİNE aittir.

TERCÜMAN TESİSLERİ'nde dizilmiş ve basılmıştır.

İSTANBUL 1985

YUNUS EMRE

HAYÂTI: XII'inci Yüzyıl'ın ikinci yansı ile XIV'üncü yüzyılın başlarında yaşadığı sanılan Yunus Emre, sâdece bu asırların değil, bütün Türk edebiyatının, bilhassa Tasavvufî Türk edebiyatının en büyük temsilcisidir.

Bâzı araştırıcılar onun Sarıköy'lü, bazıları da Karamanlı olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu mesele henüz çözülmüş değildir. Hacı Bektâş Veli Vilâyetnâme'si, Şekayıku'n-Nu'mâniyye ve Nefahatül-Üns Tercümesi gibi bir kısım eski kaynaklara ve yaygın olan inanca göre Yunus Emre, Sarıköy'de doğmuş, çiftçilik yapmış, Tapduk Emre adlı bir şeyhin dervişi olmuş, daha sonra doğduğu köye dönerek bir zâviye (küçük tekke) kurmuş, ömrünün sonuna kadar Sarıköy'de kalarak halkı irşâd etmiştir. Bu köyün, Hacı Bektaş türbe ve kazasına 34 km. mesafede bulunan, Niğde Ortaköy'üne bağlı olan, bugünkü adı ile

Sarıkaraman Köyü olması ihtimâli oldukça kuvvetlidir. Yunus Emre'nin Karamanlı olduğunu iddia edenler de vardır. Ancak, Fuad Köprülü, Abdülbâki Gölpınarlı gibi Yunus Emre mütehassısları, Karaman'daki Yunus'un Kirişçi Baba adıyla tanınan bir başka Yunus olduğunu söylerler. Adnan Erzi'nin bir mecmuada bulduğu kayda göre şâirimiz 1320 yılında, 82 yaşında iken ölmüştür. Eğer bu kayıt doğru ise Yunus'un 1238 yılında doğmuş olması gerekir.

Yunus Emre'nin kendi eserlerinin incelenmesinden de hayâtı hakkında bâzı bilgiler elde edebiliyoruz. Buna göre, Risaletü'n Nushiyye'sini 1307 yılında yazmıştır:

Söze târih yedi yüz yedi-y-idi

Yunus cânı bu yolda fedâ-y-idi.

****

Anadolu'yu, Azerbaycan'ı, Suriye'yi dolaştığını;

Gezdim Urum ile Şâm'ı,

Yukarı illeri kamu

****

mısrası ile ifâde etmiştir. (Urum, Anadolu'dur. Yukarı iller ile kastettiği yer de Azerbaycan'dır.)

Mevlânâ Hüdâvendigar bize nazar kılalı

Onun görklü nazarı gönlümüz aynasıdır.

****

beyitinden anlaşıldığına göre, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî ile de görüşmüştür

(Yunus’un yaşadığı yıllarda, büyük bilgin ve şeyhlere Mevlânâ ünvanı verilirdi. Bu beyitte zikredilen şahsın Hacı Bektaş Velî olması da ihtimâl dahilindedir).

Arapça ve Farsça’yı çok iyi bildiği Kur’ân-ı Kerim’den yaptığı iktibaslardan, İran'lı şâir Sâdî-i Şirâzî’den yaptığı manzum gazel tercümesinden anlaşılmaktadır.

O, zannedildiği gibi ümmî değildir. Tahsil görmüştür. Hint-İran, Yunan-Roma mitolojisinden, Kur’ân-ı Kerîm’de geçen peygamber kıssalarından, Veysel Karanî, Hallacı Mansur, İbrahim bin Edhem gibi ermiş kimselerden, Şeyh-i San’an gibi hikâye kahramanından, Leylâ ve Mecnun, Hüsrev ve Şîrîn gibi İslâmî klâsik edebiyata geçmiş âşıklardan bahsetmesi; aruz veznini devrinin şâirlerine göre oldukça başarılı olarak kullanması, Arapça ve Farsça isim ve sıfat tamlamalarını kusursuzca kurması bu fikrin delilleri arasında sayılabilir.

Dört kitabın mânâsın okudum hâsıl ettim

Aşka gelicek gördüm bir uzun hece imiş,

****

beyiti, Yunus Emre'nin Kur’ân, İncil, Zebur ve Tevrat gibi dört mukaddes kitabı okuyup anladığını göstermektedir. Ayrıca tefsir, hadis vb. İslâm ilimlerini bildiğini de kendisi anlatmaktadır. Kısacası Yunus, ümmî değil, iyi tahsil görmüş bir şairdir.

DESTÂNÎ HAYÂTI: Samimi ve özlü şiirleri ile yüzyıllarca Türk milletinin fikir ve his hayâtını etkilemiş olan Yunus Emre’nin hayâtı halk tarafından destanlaştırılmıştır. Onunla ilgili efsâneler şöyle özetlenebilir:

Yunus, çocukken mektebe gitmiş, dili bir türlü alfabeye dönmemiş. Bir gün hecelerken, hocasına;

Elif okuduk ötürü
Pazar eyledik götürü
Yaratılmışı hoş gördük
Yaratanından ötürü

***

deyip okulu bırakmıştır. Köyünde çiftçilik yaptığı yıllardan birinde bir kıtlık olmuş; o da çok bunalmıştır. Kırşehir’e yakın Sulucakarahöyük'te Hacı Beştâş Velî adlı bir pîr olduğunu, kapısına gelen ihtiyaç sahiplerine buğday verdiğini duymuştur. Yunus da o pîre varmaya karar verir. Ulu kişi huzûruna boş elle varılmaz, yoldan gelenin eline bakılır, diye düşünmüş. Ama öyle yoksul ki, götürecek değerli bir şeyi yok. Yolda alıç toplamış Hacı Bektaş dergâhı için, heybesine doldurmuş, öylece gitmiş; Müritler, Yunus’un alıç getirdiğini, ziyâret dileğinde olduğunu Hacı Bektaş’a iletmişler. Yunus’un töreye uygun, samimî davranışı Hacı Bektaş’ı duygulandırır, bir derviş ile ona haber salar:

—Sorun bakalım, buğday mı ister, himmet mi? Zavallı Yunus, "ben himmeti ne yapacağım, karın doyurmaz; bana buğday lâzım" der. Hacı Bektaş; "pekiyi" der. Hurcunun, heybesinin aldığı kadar buğday verirler. Yunus yola koyulur. Yolda, ben ne yaptım, eğer himmet alsaydım buğdayı da bulurdum, diye düşünür ve geri döner. Hacı Bektaş’a; "buğdayı boşaltsınlar, sen bana himmet ver" der. Hacı Bektaş; "o artık geçti, biz o ihsânın anahtarını Tapduk Emre’ye verdik, git nasibini ondan al" der.

Yunus, Tapduk Emre’ye gidip dervişi olur. Bu tekkede odun taşımak ile vazifelendirilmiştir. Kırk yıl odun çeker. Bu kırk yıl içinde tekkeye bir tek eğri odun getirmez. Sebebini soranlara, bu kapıdan içeriye odunun bile eğrisi giremez, diye cevap verir.

Diğer dervişler onun hizmetini, ihlâsını; şeyhinin kızını seviyor da onun için canla başla hizmet ediyor diye yorumlarlar, fısıldaşırlar. Dedikodular şeyhin kulağına gidince, yalancılıktan kurtarmak için kızım Yunus’a nikâhlar. Fakat Yunus, ben şeyhimin kızına lâyık değilim, diye ömrünün sonuna kadar bu kıza dokunmaz.

Yunus bu tekkede bir türlü feyze erişemediğini düşünüp canı sıkılmış ve dergâhtan kaçmış. Yolda kendi gibi iki dervişe rastlamış; onlarla arkadaş olmuş. Yemek vakti gelince dervişlerden biri duâ etmiş, Tanrı onlara gayb âleminden bir sofra indirmiş, yemişler. İkinci öğünde diğer dervişin duâsı ile sofra gönderilmiş. Sıra Yunus’a gelince, “Allah'ım, bende feyz yok, beni utandırma, yüzümü kara çıkarma, bunlar kimin yüzü suyu hürmetine senden yemek istedilerse lütfet, o zâtın hürmetine yemek gönder", demiş. Bu defa, her zamankinden daha fazla

yemek gelmiş. Ertesi gün dervişler Yunus Emre’ye, kimin hürmetine duâ ettin, söyle, diye ısrarla sormuşlar. Yunus; "önce siz söyleyin, sonra ben" demiş. Dervişler; "biz Tapduk Emre’nin dervişi Yunus’un yüzü suyu hürmetine duâ etmiştik" derler. Yunus irkilmiş, feyze erdiğini, Tanrı katında itibarı olduğunu, fakat kendisinin kendisini bilemediğini anlamış.

Dervişlerden ayrılıp Tapduk Emre’nin tekkesine dönmüş. Sabah, tan yeri atarken ana bacıyı (şeyhinin karısını) bulup kendisini affettirmesini rica etmiş. Ana bacı, Yunus’a; “Sen kapının eşiğine yat, bilirsin şeyhin gözü görmez, sabah namazına çıkarken ayağı sana dokunur, bu kim diye bana sorar; ben de, "Yunus" derim; "Bizim Yunus mu?” diye sorarsa bil ki gönlünden çıkmamışsın; hemen ayaklarına kapan ve af dile. Yok eğer, hangi Yunus, derse, o zaman anla ki gönlünden çıkmışsın; artık çâre yok" demiş.

Yunus, ana bacının dediği gibi yapmış. Tapduk, "bizim Yunus mu" deyince, Yunus iki gözü iki çeşme, ayaklarına kapanmış. Şeyhi onu affetmiş, fakat, "Kendi mertebeni öğrenmeden bana inanmadın, şimdi canını vermen gerek, asâmı atacağım, arkasından git, nereye düşerse orada Allah’a kavuş" deyip asâsını atmış. Asâ, Yunus’un doğduğu yer olan Sarıköy'e düşmüş. Yunus, köyüne gidip tevekkül ile başını toprağa koymuş ve Tanrı’ya kavuşmuş.

SANATI: Yunus Emre, sanatını halkın hizmet ve faydasına vermiş, halka kendi dili ile hitâp etmiş, ifâdesi en zor duygu ve düşünceleri yine halk dili ile halka iletmiştir.

XIII-XIV’üncü yüzyıllarda, Anadolu’da, Batı Türkçe'si yazı dilinin doğuşunda ve gelişmesinde Yunus Emre de mühim rol oynamıştır. Türkçe’yi son derecede güzel kullanmış, işlemiş ve geliştirmiştir. Onun şiirlerinde en güzel, en saf Türkçe ile karşılaşırız. Bu dil XIII-XIV’üncü asır Türk-İslâm medeniyetinin zenginliğini aksettiren millî bir dildir. Yunus, şiirleri ile sâdece kendi duygu, düşünce ve hayâllerini iletmemiş, Türklüğün seciye ve ahlâkını da cihâna duyurarak milletinin tercümanı olmuştur. İşte bu sebeplerden dolayı her Türk onun eserlerinde kendisini, kendi dilini, kendi iç dünyâsını bulmuş, Yunus Emre asırlarca sevilerek okunmuştur.

Yunus, bir tasavvuf şâiridir. Onu anlamak için tasavvufun ne olduğunu da bilmekte fayda vardır. Tasavvuf, “zühd ve takvâ ile (ibâdet ve dinin yasakladığı şeylerden uzak durmakla) rûhu temizlemek, kendi varlığım, Allah’ın sevgisinde eritmek, kalbini dünyâ ile ilgili şeylerden boşaltıp sâdece Tanrı’ya tahsis etmek,

kendini yok bilip Allah'ın varlığında yaşamak, onun bütün emirlerine uymak, yasaklarından kaçmak ve böylece insan için en büyük mutluluk olan Allah'ın yüzünü görmeye nâil olup rızâsına kavuşmaktır".

Hazret-i Peygamberin ve arkadaşlarının yaşayış tarzı ve düşünceleri, Kur'ân-ı Kerîm'de bildirilenler tasavvufun menşeini teşkil eder. Sahabe ve onlara tâbi olanların ruhlarına hakim olan Allah korkusu ve zühd hareketi, giderek şiddetlenmiş ve tasavvufa dönüşmüştür. Ancak, ilk zâhidlerde görülen Allah korkusu şuuru, daha sonrakilerde yerini Allah sevgisine bırakmıştır.

Tasavvuf, aynı zamanda; "Tanrı nedir, kimdir; kâinat niçin yaratılmıştır" gibi soruları cevaplamaya çalışan bir düşünüş yoludur. Bu felsefenin en yaygın olanı Vahdet-i Vücut felsefesidir. Vahdet-i Vücut'a (vücut birliği felsefesine) göre, kâinatta Tanrı'dan başka hiçbir şey gerçek vücûda sâhip değildir, her şey Tanrı'nın birer görüntüsüdür. Tek varlık olan Tanrı, aynı zamanda tek güzel, tek hayır menbaıdır. Tek ve eşsiz güzel olan Tanrı kendi güzelliğini görmek için evren olarak görünmüş, (tecellî etmiş)'tir. İnsan da onun bir görüntüsüdür. İnsanda varlığın yanı sıra yokluk özelliği de vardır. İnsan, kendi benliğini, dünyâya olan bağlılığını yâni yokluk unsurlarını, gidererek varlık unsurunu bulur, böylece Tanrı'ya (aşk yolu ile) ulaşır.

Başlangıçta ferdî-dînî bir hareket şeklinde gelişen tasavvuf, IX ve X'uncu asırlarda şekillenmiş, ahlâk ve ibâdetlere dâir özel nizamlar ortaya koyan bir okul hâline gelmiştir. X'uncu ve XI'inci asırlarda tasavvufçular tarîkatler hâlinde teşkilâtlandılar. Türk dünyâsı bu zümre mensuplarını daha XI 'inci asırda tanımış, tasavvuf ve tarikatlar Türkler arasında da yayılmıştır. Edebiyata da yansıyan bu inançlar Ahmet Yesevî (XI'inci asır) ile ilk usta propagandacısını bulmuştur. Türk Tasavvuf Edebiyatı'nın Anadolu sahasında en büyük ustası Yunus Emre olmuştur.

Tasavvufun inceliklerini anlaşılır ve samimî bir dil ile anlatan şâirimiz, ilâhî aşkın ürpertilerim bizzat yaşamış, bunu şiirlerinde çok başarılı bir şekilde yansıtmıştır:

Benim gönlüm, gözüm aşktan doludur
Dilim söyler yâri, yüzüm suludur

***

Senin aşkın deniz, ben bir balıcık
Balık sudan çıksa hemen ölüdür.
Yar yüreğim yâr, gör ki neler var
Bu halk içinde bize güler var

***

Bütün mutasavvıflar gibi o da Allah'ı sevmiş;

Cümle yaratılmışa bir göz ile bakmayan
Şer'in evliyâsıysa hakikatte âsîdir.

***

diyerek, Allah'ın yarattığı her insana bir göz ile bakacak,

Yaratılmışı hoş gördük, yaratanından ötürü

***

diyebilecek olgunluğa erişmiştir. Hayat, ölüm, kâinat, varlık, yokluk, dünyânın faniliği gibi hususları yine tasavvufun çerçevesi içinde ele almış, görüşlerini en sâde, en güzel şekliyle anlatmıştır.

Yunus Emre bir halk şâiri değildir, halkın şairidir. Halktan ve hayattan ayrılmayış, halk dili ile söyleyiş onu halkın şâiri yapmıştır.

Yunus, sâdece Türkiye'de değil bütün Türk dünyâsında sevilmiş, okunmuş, şiirleri bestelenmiş, Anadolu'da onun adına pek çok yerde anıtmezarlar yapılmış, hattâ başka Yunus'lara âit mezarlar bile buna mal edilmiştir. Vefâtından sonra yedi yüz yıl geçmiş olmasına rağmen unutulmamış, ünü dünyâya yayılmıştır. O, Türk edebiyatının en büyük şâirlerindendir.

ESERLERİ: Yunus Emre'nin Risâlettü'n Nushiyye ve Dîvan olmak üzere iki eseri bilinmektedir. Risâletü'n-Nushiyye ruh, akıl, nefis, öfke, sabır, kanaat,

cimrilik vb. gibi konuları tasavvufa göre açıklayan, öğüt veren, ahlâkî-tasavvufî bir mesnevidir. 562 beyitten meydana gelmiştir.

Batı Türkçesi ile yazılan ilk dîvan Yunus Emre'ye âittir. Bu eserin pek çok el yazması ve taşlaması nüshaları vardır. Yeni yazı ile de defâlarca basılmıştır. Ancak, bu baskı ve yazmaların çoğuna, ismi Yunus olan başka şâirler (Kâtipzâde Yunus, Âşık Yunus vs.) ile Âşık Paşa, Sait emre vs. gibi şâirlerin de şiirleri karışmıştır. Yapılan ayıklamalar sonunda Yunus Emre'ye âit 330 civarında şiir tespit edilmiştir. Bu şiirlerin çoğu hece, 60 kadarı da aruz ölçüsü ile yazılmıştır. Aruz ile yazılan şiirlerinde, ortadan eşit sayıda bölünebilen kalıpları seçtiğinden, beyitlere dörtlük ahengi verilmiş, böylece millî zevk yaşatılmıştır. Fakat onun en güzel şiirleri hece vezni ile yazılanlarıdır.

Yunus Emre'nin eserlerinin en güzel baskılarını Abdülbâkî Gölpınarlı ile Faruk K. Timurtaş yapmıştır. Elinizdeki kitapta bulunan şiirler adı geçen bilginlerin eserlerinden seçilmiş; orijinal dile, güzelliği bozmayacak şekilde, yer yer müdahale edilmiştir. Ayrıca, öğrenciler ve diğer gençlerin Yunus Emre'yi kolayca anlayabilmelerini sağlamak için her şiir yaşayan Türkçe ile nesre çevrilmiştir.

Dr. Metin AKAR
20 Ekim 1985-İstanbul

***

Şiirleri ve Açıklamaları

Gider idim ben yol sıra yavlak uzamış bir ağaç
Böyle lâtif böyle şirin gönlüm eydür birkaç sır aç

Ben, yol boyunca gidiyordum; fazlaca uzamış, böyle hoş, bu kadar tatlı uzamış bir ağaç (gördüm). Gönlüm (ona) birkaç sıraç (der) (dedi)

***

Böyle uzamak ne mânâdır çünkü bu dünyâ fânidür
Bu fodulluk nişânıdır gel beri miskinliğe geç

Böyle uzamanın anlamı nedir? (Böyle uzamağa gerek yok), çünkü bu dünyâ ölümlüdür. (Üstelik) bu, münâsebetsizlik nişânıdır, gel beri, miskinliğe (gösterişten, süsten uzak yaşayışa) geç.

***

Böyle lâtif bezenerek böyle şirin düzenerek
Gönül Hakk'a uzayarak dilek denir neye muhtâç

Böyle hoş bezenerek, böyle güzel süslenerek (ne yapmak istiyorsun?). Gönül, Tanrı'ya uzanarak neyi diler, neye muhtaçtır?

***

Ağaç karır devran döner kuş budağa bir kez konar
Dahi sana kuş konmamış ne güvercin ne hod dürrâç

Ağaç yaşlanır, zaman geçer (ve) budağa kuş (ancak) bir defa konar. Sana daha kuş konmamış; ne güvercinine turaç kuşu... (sen neye yararsın?)

***

Bir gün sana zevâl ere yüce kaddin ine yere
Budakların oda gire kaynaya kazan kıza saç

Bir gün sana da yokluk ulaşır, uzun boyun yere iner, dalların ateşe girer, kazan kaynar, saç kızar.

***

Yûnus imdi sen bir nice eksikliğün yüzbin anca
Kuru ağaca yol sorunca teferrüclen yoluna geç

Yunus, şimdi sen nasıl, eksikliğin ona göre yüz bin (olduğu hâlde soru soruyorsun?) Kuru ağaca yol (yordam) soruncaya kadar gezin (ve) yoluna devam et.

***

Sabahın sinleye vardım gördüm cümle ölmüş yatar
Her biri biçâre olmuş ömrün yavı kılmış yatar

Sabah vakti mezarlığa vardım, bütün (halkı) ölmüş yatıyor gördüm. Her biri biçâre olmuş, ömrünü (canını) kaybetmiş yatıyor.

***

Vardım bunların katına bakdım ecel heybetine
Nice yiğit muradına erememiş ölmüş yatar

Bunların yanına vardım, ecelin heybetine baktım; nice yiğit muradına erememiş, yatıyor.

***

Yemiş kurd kuş bunu keler niçelerin bağrın deler
Şol ufacık nâ-resteler gül gibice yatar

Bunu kurt kuş yemiş; kertenkele göğsünü deliyor. Şu ufacık yeni yetme çocuklar gül gibi solmuş yatıyor.

***

Duzağa düşmüş tenleri Hakk’a ulaşmış canları
Görmez misin sen bunları növbet bize gelmiş yatar

(Kiminin) vücûdu cehenneme düşmüş, (kiminin) canları Tanrı’ya ulaşmış. Sen bunları görmez misin, sıra bize gelmiş duruyor.

***

Esilmiş inci dişleri dökülmüş sarı saçları
Kamu bitmiş teşvişleri emr ü nemde ermiş yatar

İnci dişleri dökülmüş, sarı saçları dökülmüş, telâşlarının hepsi bitmiş, Tanrı’nın buyruğuna uyup ıslak yerde yatıyor.

***

Gitmiş gözünün karası hiç işi yokdur durası
Kefen bezinin pâresi sünüğe sarılmış yatar

Gözünün karası gitmiş (yapmağa) duracak hiç işi yok; kefen bezinin parçası (da) kemiğe sarılmış yatıyor.

***

Yûnus gerçek âşık isen mülke sûret bezemegil
Mülke sûret bezeyenler kara toprak olmış yatar.

Yunus, gerçek âşık isen dünyaya güzel görünmeğe (dünyayı sevmeğe) uğraşma, (zirâ) dünyaya güzel görünmeğe çalışanlar toprak olmuş yatıyor.

***

Gelün soralım canlara suretinden n’oldu gider

Dün gün seninim der iken sebep neyi buldu gider

Gelin, canlara soralım, suretinden (bedenden) ne oldu da gidiyor. Dâima, seninim derken, ne sebep buldu da gidiyor.

***

Aceb değil gider ise sureti terk eder ise
Yanlış yalan gaybet değil dostdan haber geldi gider

(Can), bedeni terk ederse, giderse, acâip değil (acaip karşılamamalı), sevgiliden haber geldi (de) gidiyor. Bu (haber) yalan yanlış ve dedikodu değil (gerçek).

***

Kanı onun mülk ü malı terk eylemiş cümlesini
O pâdişâh dergâhına hemen amel aldı gider

Hani onun malı, mülkü? Hepsini terk etmiş. O pâdişâh (Tanrı) huzuruna hemen hareket etti, gidiyor.

***

Öyle ki dost olmuş idi o işler düzülmüş idi
Belli bilin can sûretin sakalına güldü gider

(Can ile ten) öyle ki dost olmuştu, (dostluk ile ilgili) işler yoluna konulmuştu. (Şimdi) iyice bilin ki can, bedenin sakalına güldü gidiyor.

***

Eyler idi satı pazar bir pul için gene bozar

Olmuş bu dünya (den) biîzar yensiz gömlek giydi gider

(Şu), alış veriş yapardı, pir pul için (anlaşmayı yeniden bozar(dı). (Şimdi), bu dünyâdan bezmiş, kolsuz gömlek giydi gidiyor.

***

Bini doğar bini gider buyruk böyle geldi meğer
Ki ola dünyâya doyar peymânesi doldu gider

(Tanrı'dan) emir böyle geldiği için, (insanların) bini doğar, bini ölür. Dünyâya doyan var mı, (ama ömür) kadehi doldu (vâdesi yetti) gidiyor.

***

Erte gece söyleşirler Hakk'ı bulalım diyerek
Yûnus eydür miskin olan Hakk'ı bunda buldu gider

Sabah akşam, Tanrı'yı bulalım, diyerek konuşurlar. Yunus der ki, benliğinden geçen Tanrı'yı bu dünyâda buldu gidiyor.

***

Mânâ eri bu yolda melûl olası değil
Mânâ duyan gönüller hergiz ölesi değil

Mânâ eri=âşıklar bu yolda (dünyâda) üzüntü duymayacak. Manâ duyan (âşık olan) gönüller aslâ ölmeyecek.

***

Ten fânidir can ölmez gidenler gene gelmez
Ölür ise ten ölür canlar ölesi değil

Ten ölümlüdür, can ölmez; gidenler geri gelmez. Ölür ise ten ölür, canlar ölmeyecek.

***

Gevher seven gönüller yüzbin yol eder ise
Hak'dan nasîp olmasa hasîp olası değil

Mücevher (veya öz) seven gönüller yüz bin yol izlese (de) Tanrıdan kısmet olmazsa (onu) elde edemeyecek.

***

Sakıngıl yârin gönlün sırçadır sımayasın
Sırça sındıktan sonra bütün olası değil.

Sevgilinin kalbini (gönlünü) sakın, o camdır, kırmayasın; cam kırıldıktan sonra bütün olmayacaktır.

***

Çeşmelerden bardağın doldurmadan korisen
Bin yıl anda durursa kendi dolası değil

Testini çeşmelerden doldurmadan (bir kenara) koyar isen, bin yıl (yerinde) dursa da kendi kendine dolamayacaktır.

***

Şu Hızır'la şu İlyas Âb-ı Hayât içdiler
Bu bir kaç gün içinde bunlar ölesi değil

Şu Hızır ile İlyas, ebedî hayat suyu içtiler, onlar kıyamete kadar

ölmeyecekler.

***

Yarattı Hak dünyayı Peygamber dostluğuna
Dünyâya gelen gider bâkî kalası değil

Tanrı, dünyayı Peygamber (Hz. Muhammed)'in sevgisi uğruna yarattı. (Böyle olduğu hâlde, o da öldü). Dünyâya gelen gider, kimse kalmayacak.

***

Yûnus gözün görürken yarağun eyle bugün
Gelmedi ona varan geri gelesi değil.

Yunus, gözün görürken, bugün hazırlığını yap. Oraya varan (geri) gelmedi, geri gelmeyecek.

***

Teferrüc eyleye vardım sabahın sinleri gördüm

Karışmış kara toprağa şu nâzik tenleri göndüm

Sabahleyin gezmeğe çıktım, mezarları gördüm. (Orada) kara toprağa karışmış şu nâzik bedenleri gördüm.

***

Çürümüş toprak içre ten sin içinde yatar pinhan
Boşanmış damar akmış kan batmış kefenleri gördüm

Vücut toprak içinde çürümüş, mezarda gizlice yatıyor. Damar boşanmış, kan

akmış, (bununla) batmış kefenleri gördüm.

***

Yıkılmış sinleri dolmuş hep evleri harâb olmuş
Kamu endişeden kalmış ne düşvar hâlleri gördüm

Mezarları yıkılmış (toprak) dolmuş, evleri hep harap olmuş. Her çeşit düşünceden uzaklaşmış, ne güç hâlleri gördüm.

***

Yaylalar yaylamaz olmuş kışlalar kışlamaz olmuş
Bar tutmuş söylemez olmuş ağızda dilleri gördüm

Yaylalar yaylamaz olmuş(lar); kışlalar kışlamaz olmuş(lar). Ağızda, pas tutmuş, söylemez olmuş dilleri gördüm.

***

Kimisi zevk u işrette kimi sâz u beşârette
Kimi belâ vü mihnette dün olmuş günleri gördüm

Kimi zevk ve eğlencede, kimi saz ve müjdelerde, kimi belâ ve zahmette günlerini geçiriyorlardı. Şimdi dün olmuş o günleri gördüm (düşündüm).

***

Soğulmuş şol kara gözler belirsiz olmuş ay yüzler
Kara toprağın altında gül deren elleri gördüm

Şu kara gözlerin feri tükenmiş, ay yüzlerce belirsiz olmuş. Kara toprağın altında, gül toplayan eller(in hâlini) gördüm.

***

Kimisi boynunu eğmiş tenini toprağa salmış
Anasına küsüp gitmiş boynun buranları gördüm

Kimisi boynunu eğmiş, vücûdunu toprağa salıvermiş. Annesine küsüp giden ve boynunu eğenlerin zavallı hâllerini gördüm.

***

Kimi zari kılıp ağlar zebaniler canın dağlar
Tutuşmuş sinleri oda çıkan tütünleri gördüm

Kimi inleyip ağlar, zebaniler (onların) canını dağlar; mezarları ateşe tutuşmuş, çıkan dumanları gördüm.

***

Yûnus bunu kanda gördü gelüp bize haber virdi
Aklım vardı bilim şaştı nitekim şunları gördüm

Yunus, bunu gördüğü zaman geldi bize haber verdi. Bunları gördüğümde aklım (başımdan) gitti, bilgim şaştı.

***

Ey yârenler ey kardeşler korkarım ben ölem diye
Öldüğüme kayırmazam ettiğimi bulam diye

Ey arkadaşlar, ey kardeşler, ben ölürüm diye korkuyorum. Öldüğüme tasalanmam, (bu dünyâda) ettiğimi bulurum diye (korkuyorum).

***

Bir gün görünür gözüme aybım vurulur yüzüme
Endişeden deli olmuşum n'idem ben ne kılam diye

Bir gün ayıbımın yüzüme vurulduğu (an), gözüme görünür, (bu) düşünceden deli olmuşum, (o zaman) ne edeyim, ne yapayım diye (korkuyorum).

***

Eğer gerçek kul imişsem ona kulluk kılayıdim
Ağlayaydım bu dünyâda yarın orda gülem diye

Eğer gerçek kul imişsem, O'na kulluk etseydim; yarın orada güleyim diye bu dünyâda ağlasaydım, (bundan dolayı korkuyorum).

***

Hemen geldim bu dünyâya nefsime kulluk eyleyi
İyi amel işlemedim azabtan kurtulam diye

Aynı şekilde, bu dünyâya nefsime kulluk eylemeye (mi) geldim, azaptan kurtulayım diye iyi iş (de) işlemedim, (bundan dolayı korkuyorum).

***

Ey biçâre miskin Yûnus günahın çok n'eyleyesin
Sığındım ol Allâh'ıma dedi hem afv edem diye

Ey zavallı, biçâre Yunus, günahın çok ne yapacaksın? Hem O, "affedeyim" dedi diye Allah'ıma sığındım.

***

Düştü önüme hubbü’l vatan gidem hey dost diye diye
Anda varan kalır heman kalam hey dost diye diye

Önüme vatan sevgisi düştü, hey dost, diye diye gideyim. Oraya varan hemen kalır. Hey dost, diye diye kalayım.

***

Gele şol Azrail tuta assı kılmaz ana ata
Binem şol ağaçtan ata gidem hey dost diye diye

Şu Azrâil gelip tuttuğu zaman ana baba fayda etmez. Şu tahtadan ata (tabuta) bin ay im ve hey dost, diye diye gideyim.

***

Halvetlerde meşgul olam dâim açılam gül olam
Dost bağında bülbül olam ötem hey dost diye diye

Yalnızlıklarda meşgul olayım, dâima açılan gül olayım, dost bağında bülbül olayım, hey dost, diye diye öteyim.

***

Şol bir beş on arşın bezi kefen ideler eğnime
Dökem şol dünyâ donların giyem hey dost diye diye

Şu dünyâ elbiselerini (üstümden) dökeyim; şu beş-on arşın bezi be- denime Kefen eyleyöler deN hey dost diye diye gideyim.

***

Mecnun olarak yürüyem yüce dağları bürüyem
Mum olubanı eriyem yanam hey dost diye diye

Mecnun olarak yürüyeyim, yüce dağları bürüyeyim. Mum olarak eriyeyim, hey dost diye diye yanayım.

***

Günler geçe yıl çevrile üstüme sinlem obrula
Ten çürüye toprak ola tozam hey dost diye diye

Günler geçe, yıllar döne, üstümde(ki) mezarım oyula (çöke), vücut çürüye, toprak ola, hey dost, diye diye tozayım.

***

Yûnus Emre var yoluna münkirler girmez yoluna
Bahrî olup dost gölüne dalam hey dost diye diye

Yunus Emre, yoluna var, inkârcılar senin yoluna girmez. Balık olup dost gölüne, hey dost, diye diye dalayım.

***

Geldi geçti ömrüm benim şol yel esip geçmiş gibi
Hele bana şöyle (geldi) şol göz açıp yummuş gibi

Banim ömrüm, şöyle yel esmiş gibi geldi geçti. Hele bana (bu süre) bir göz açıp yummuş gibi geldi.

***

İşbu söze Hak tanıktır bu can gövdeye konuktur
Bir gün (ola) çıka gide kafesden kuş uçmuş gibi

Bu söze Tanrı tanıktır; bu can gövdeye konuktur. Bir gün olur, kafesten kuş uçmuş gibi çıkar gider.

***

Miskin Âdem oğlanını benzetmişler ekin diye
Kimi biter kimi yeter yere tohum saçmış gibi

Zavallı insanoğlunu ekinciye benzetmişler, yere tohum saçmış gibi, kimi biter (doğar), kimi yeter (olgunlaşır, ölür).

***

Bu dünyâda bir nesneye yanar içim göynür özüm
Yiğit iken ölenlere gök ekini biçmiş gibi

Bu dünyâda bir şeye, genç yaşta ölerek gök ekini biçmiş gibi (toprağa düşenlere) içim yanar, özüm acır.

***

Bir hastaya vardın ise bir içim su verdin ise
Yarın orda karşı gele Hak şarâbın içmiş gibi

Bir hastaya (ziyâret için) vardıysan, bir yudum su verdiysen (öbür dünyâda) yarın orada, Tanrı şarabı içmiş gibi karşına gelir.

***

Bir miskini gördün ise bir eskice verdin ise
Yarın orda sana gele Hak şarâbın içmiş gibi

Bir zavallıyı (bir dervişi)gördüğünde, bir eski elbise verdiysen, yarın orada (öbür dünyâda) Tanrı şarâbı içmişçesine karşına gelir.

***

Yûnus Emre bu dünyâda iki kişi kalır derler
Meğer Hızır İiyâs ola Ab-ı Hayât içmiş gibi

Yunus Emre, bu dünyâda iki kişi kalır derler; (bunlar) ebedî hayat suyu içen Hızır ile İlyas'tır [Halk rivâyetlerine göüre, Hızır ile İlyas Peygamber, ölümsüzlük suyunu bulup içmişler, ölümsüzlüğe kavuşmuşlardır.]

***

Sana ibret gerek ise gel göresin bu sinleri
Ger taş isen eriyesin bakıp göricek bunları

Sana ibret gerek ise şu mezarları gel(ip) göresin. Bakıp bunları görünce, eğer taş isen (bile) eriyesin.

***

Şunlar ki çoktur malları gör nice oldu halleri
Sonucu bir gömlek giymiş onun da yoktur yenleri

Şunlar ki malları çok idi, hâlleri ne oldu, gör. Sonunda bir gömlek giymiş, onun da kolları yoktur.

***

Kanı mülke benim diyen köşk ü saray beğenmeyen
Şimdi bir evde yatarlar taşlar olmış üstünleri

Hani mülke "benim" diyen, köşk ve saray beğenmeyen? Şimdi bir evde yatıyorlar, üstlerinde de taşlar var.

***

Hani o şirin sözlüler hani o güneş yüzlüler
Şöyle gayib olmuş bunlar hiç belirmez nişanları

Hani o tatlı sözlüler? Hani o güneş yüzlüler? Bunlar öyle kaybolmuş (ki) izleri hiç belli değil.

***

Bunlar bir vaki beğler idi kapıcılar korlar idi
Gel şimdi gör bilmeyesin beğ kangıdur ya kulları

Bunlar bir zamanlar beyler idi; (kapılarına) kapıcılar korlar idi. Gel şimdi gör, bey hangisidir veya kulları (hangisidir) bilemeyeceksin.

***

Ne kapı vardır giresi ne yemek vardır yiyesi
Ne ışık vardır göresi dün olmuştur gündüzleri

Ne girecek kapısı var, ne yiyecek yemek var. Ne görmek için ışık var, gündüzleri gece olmuştur.

***

Birgün senin dahi Yûnus benim dediklerin kala
Seni dahi böyle ede nitekim etti bunları

Yunus, bir gün senin de benim dediklerin (bu dünyâda) kalır. Nitekim, bunları eden, seni de böyle eder.

***

Sensin kerîm sensin rahîm Allah sana sundum elim
Senden artık yoktur emim Allah sana sundum elim

Sen, en bağışlayıcısın, sen en merhametli olansın, Tanrım sana elimi açtım. Senden başka çârem yoktur, Tanrım sana elimi açtım.

***

Ecel geldi vâde erdi bu ömrüm kadehi doldu
Kimdir ki içmeden kaldı Allah sana sundum elim

Ecel geldi, yaşama süresi sona erdi, bu ömrümün kadehi doldu, o (ölüm şerbetini) içmeden kalan var mı? (Herkes ölecek). (Bu anda), Tanrı'm sana elimi açtım, (bana yardım et).

***

Gözlerim göğe süzüldü canım göğüsten üzüldü
Dilim tetiği bozuldu Allah sana sundum elim

Gözlerim göğe (doğru) süzüldü, canım göğsümden söküldü, dilim hareketten kaldı (söylemez oldu). (İşte bu anda), Tanrı’m sana elimi açtım (beni bağışla bana yardım et)

***

Uş biçildi kefen donum Hazrete yönteldim yönüm
Acep nice ola hâlim Allah sana sundum elim

İşte, kefen olacak elbisem biçildi. Yönümü Tanrı'ya döndürdüm. (O zaman) acaba hâlim ne olacak? Tanrı'm (bu anda bana acı) elimi sana açtım.

***

Vurdular suyum ılıdı kavim kardeş cümle geldi
Esen kalsın kavim kardeş Allah sana sundum elim

(Ateşe) koydular, suyum ılıdı, kavim kardeş hep toplandı. BU kimseler sağ, esen kalsınlar (ben gidiyorum. Bu anda) Tanrı'm sana elimi açtım, (bana acı).

***

Geldi salacam sarılır dört yana salâ verilir
İl namazıma derilir Allah sana sundum elim

Tabutum geldi, sarılıyor; dört yanda selâ variliyor. Eller namazımı kılmak için toplanıyor; (bu anda) Tanrı'm sana elimi açtım (bana acı).

***

Salacamı götürdüler makbereme yetirdiler
Halka olup oturdular Allah sana sundum elim

Tabutumu götürdüler, mezarıma ulaştırdılar. (Mezarımın etrafına) halka olup (dua etmek için) oturdular. Tanrı'm (bu anda bana yardım et) sana elimi açtım.

***

Çün cenazeden şeştiler üstüme toprak eştiler
Hep koyubanı kaçtılar Allah sana sundum elim

Cenâzamin kefeninin ipleri çözüldüğünde, üstüme toprak eşip attıklarında, hep birlikte, bani yalnız bırakıp kaçlıklarında, Tanrı'm sana elimi açtım (bana yandım et).

***

Yedi tamu sekiz uçmak herbirinin vardır yolu
Herbir yolda yüzbin çarşı Allah sana sundum elim

Yedi Cehennem, sekiz Cennet... Her birinin yolu vardır, her bir yolda yüz bin çarşı (şaşırtıcı manzaralar)... Tanrı'm, elimi açtım (o zaman bana yardım et).

***

Geldi Münker ile Nekir herbirisi sordu bir dil
İlâhî sen cevap vergil Allah sana sundum elim

Münker ile Nekir (adlı sorgu melekleri) geldi,her biri bir dil ile (soru) sordu. Allah'ım, o zaman sen cevap vermeme yardımcı ol), Tanrı'm sana elimi açtım, (yardım et)...

***

Görün acep oldu zaman gönülden eyleyin figan
Ölür çün anadan doğan Allah sana sundum elim

Zaman acâip oldu, görün. İçten gelerek feryâd edin. Anadan doğan (muhakkak) ölür Tanrı'm, elimi sana açtım, (yardım et).

***

Yûnus tap uzat bu sözü Allah’ına tutgıl yüzü
Dîdardan ayırma bizi Allah sana sundum elim

Yunus, bu sözü yeterince uzat (kısa kes). Yüzünü Allah'a çevir, Tanrı’m sana elimi açtım, yüzünün güzelliğinden bizi ayırma.

***

Aşkla biliş canlara ezel ebed olmayacak
Güm-râh olup bu cihanda kimse bâki kalmayacak

Aşk ile tanışık olan canlara ezel ve ebet olmayacak (yani âşıkların canları ölümsüzdür). Bu cihanda kimse ebedî olarak yolunu kaybedip kalmayacak.

***

Bir dona kan bulaşıcak yumayınca mismil olmaz
Gönül pisi yunmayınca namaz reva olmayacak

Bir elbiseye kan bulaştı ise yıkamayınca temiz olmaz. Gönül pisi yıkanmayınca da namaz kılmak uygun olmaz. (Tasavvufçular namâz için beden ve elbise temizliğini yeterli görmezler kalp temizliği de ararlar).

***

Gönül pisin yudun ise kibr ü kini kodun ise
İkrâr bütün olmayınca erden nazar olmayacak

Gönüldeki (pisliği yıkadıysan, (yani) kibir ve kini bıraktı isen (de, şeyhe inancına dâir) kabûl beyanı tam olmayınca ermiş kişinin sana meyli olmaz.

***

Murdar dünyâya bulaşan devşirübeni dürüşen
Erden himmet olmayınca ömür geçer yunmayacak

Mal toplayarak, bu yolda gayret ederek pis dünyâya bulaşan, bu pislikten arınmadıkça, ömür geçer, ermiş kimseden yardım olmaz.

***

Yûnus imdi sen Hakk'a er dün ü gün gönlün Hakk'a ver
Gönül gözi görmeyince hiç baş gözü görmeyecek

Yunus, sen şimdi Tanrı'ya ulaş. Gece gündüz gönlünü Tanrı'ya ver. Gönül gözü Allah'ı görmeyince baştaki göz hiç görmeyecek. (Onun için Kalbini Temizle).

***

Benim gönlüm gözüm aşktan doludur
Dilim söyler yâri yüzüm suludur

Benim gönlüm, gözüm aşktan (aşk ile) doludur. Dilim sevgiliyi söyler (Tanrı'yı zikreder), yüzüm sulu (yaş dolu)dur.

***

Öd ağacı gibi yanar vücûdum
Tütünüm görene seher yelidir

Vücûdum öd ağacı gibi yanar, dumanımı gören seher yeli sanır.

***

Çokal cevşen aşkın oduna döymez
Oku cana batar katı yalıdır

Aşkın ateşine zırh, savaş elbisesi dayanmaz, (onun) oku gâyet keskin (sivri)dir, cana batar.

***

Okurum şâhımı kendi dilimce
Şahım eydür bana herdem gele-dur

Ben kendi dilim ile şahımın (Allah'ımın) adını çağırırım, Şâh'ım da bana her an geledur, der.

***

Seni sevenlerin ola mı aklı
Bir dem usluyısa her dem delidir

Seni sevenlerin aklı olur mu? (Çünkü âşıklar akıl ile değil, gönül ile hareket ederler). (Bunlar) biran akıllı iseler de, her an delidir (dışardan bakınca deli gibi görünürler).

***

Yunus sen toprak ol eren yolunda
Erenler menzili arşdan uludur

Yunus, sen (Tanrı’ya erişenlerin) velilerin yoluna toprak ol, çünkü onların menzili (mânen ulaştıkları rütbe) Arş’tan bile yüksektir.

***

Kerem et bir beri bak nikab yüzünden bırak
Ayın on dördü müsün balkırır yüz ü yanak

Kerem et, bir bu tarafa bak, yüzünden peçeyi bırak. Yüzün, yanağın parıldıyor, ayın on dördü müsün?

***

Otuz iki mirvan mercâna dizmiş gibi
Kıymeti dürden olmuş yaraşır inciden ak

(Dişlerin ve ağzın) otuz iki inciyi mercana dizmiş gibi. Değeri inci ile anlatılan (dişlerinin) rengi inciden daha beyaz.

***

Sıfatın arılığı bulgur u nohut gibi
İki kaşın ay alnın genc aya verir sabak

Yüzün bulgur ve nohut gibi temiz, iki kaşın ay gibi alnın hilâle ders verir.

***

Gören pervâneleyin nice oda düşmesin
Gözlerinin bakışı can alır iki çırak

(Seni) gören pervane (kelebek) gibi nasıl olsun da (aşk) ateşine düşmesin? (Zirâ) gözlerinin bakışı can alan iki ateş gibi.

***

Aşkın zemzemesinden âşık boynu zencirli
Âzadlık istemez(ler) şöyle kaldılar tutsak

Aşkının ezgili sesinden âşıklar boynu incirli (deli gibi)dlr. Böylece esir kaldılar (onlar hürriyet istemezler).

***

Kangı bir nesneni ki dil nice şerh eylesin
İlâhi sen beklegil yavuz gözlerden ırak

Hangi bir uzvunu dil nasıl anlatsın? İlâhi, sen kötü gözlerden onu uzak tut, sen koru.

***

Boynun geyik boynından hiç fark eyleyemedim
Gümâna veren beni küpeli iki kulak

Boynunu, geyik boynundan hiç fark edemedim. (Yalnız) beni küpeli iki kulak şüphelendiriyor.

***

Yûnus Hak tecellisin senin yüzünde gördü
Çâre yok ayrılmaya çün sende göründü Hak

Yunus, Tanrı tecellisini senin yüzünde gördü. Sende Tanrı(nın güzelliği) göründü, senden ayrılmağa çâre yok.

***

İşitin iy yârenler kıymetli nesnedir aşk

Değmelere bitimez hürmetli nesnedir aşk

Ey dostlar, işitin! Aşk, kıymetli (bir) nesnedir. Herkese kısmet olmaz (yazılmaz), hürmetli nesnedir aşk.

***

Hem cefâdır hem safâ Hamza'yı atlı Kaf'a
Aşk iledir Mustafâ devletli nesnedir aşk

(Aşk) hem cefâdır, hem sefâdır, Hamza'yı Kaf Dağı'na atan da odur. (Halk inanışına göre Hz. Hamza, Allah sevgisi yoluna Kaf Dağı'nı aşmış, orada cinler, periler ile savaşmıştır). Mustafâ (yâni Hz. Muhammed] de, aşk sebebiyle yaratılmıştır. (Bir kutsi hadise göre; Tanrı, Hz. Muhammed'e "Sen olmasaydın gökleri yaratmazdım" demiştir. Mısrâda bu söze işaret var). Aşk devletli bir nesnedir.

***

Dağa düşer kül eyler gönüllere yol eyler
Sultanları kul eyler cür'etli nesnedir aşk

(Aşk) dağa düşerse (onu yakar) kül eder; gönüllere (gönülden gönüle) yol yapar. Sultanları kul yapar bir cüretli nesnedir aşk.

***

Kime kim aşk vurdu ok gussa ile kaygı yok
Feryâd ile âhı çok firkatli nesnedir aşk

Aşk, kime ok vurdu ise onun kaygısı tasası olmaz; ama âhı, feryadı çok olur. Aşk, ayrılık acısı veren bir nesnedir.

***

Denizleri kaynatır mevce gelir oynatır
Kayaları söyletir kuvvetli nesnedir aşk

Denizleri kaynatır, dalgalandırıp oynatır; kayaları söyletir. öyle kuvvetli bir nesnedir aşk.

***

Âkilleri şaşırır deryalara düşürür
Nice ciğer pişirir key odlu nesnedir aşk

Akıllı kimseleri şaşırtır, (aşk) denizlerine daldırır. Nicelerin içini yakar, ne ateşli nesnedir aşk.

***

Miskin Yûnus n’eylesin derdin kime söylesin
Varsın dostu toylasın lezzetli nesnedir aşk

Zavallı Yunus ne yapsın? Derdini kime söylesin? Gitsin, sevgiliyi (aşk ile) ağırlasın, zirâ aşk lezzetli nesnedir.

***

Aşkın aldı benden beni bana seni gerek seni
Ben yanarım dünü günü bana seni gerek seni

(Tanrı'm) aşkın beni benden aldı, bana sen gereksin, sen. Ben gece gündüz (senin aşkın ile) yanarım; bana sen gereksin, sen.

***

Ne varlığa sevinirim ne yokluğa yerinirim

Aşkın ile avunurum bana seni gerek seni

Ne varlığa seviniyorum, ne yokluktan dolayı üzülüyorum, (ben) sâdece aşkın ile avunuyorum; bana sen gereksin, sen.

***

Aşkın âşıkları öldürür aşk denizine daldırır
Tecelli ile doldurur bana seni gerek seni

Aşkın âşıklar öldürür; aşk denizine daldırır; (aşkın) senin sır ve kudretin ile (âşıkların gönlünü) doldurur, bana sen gereksin, sen.

***

Aşkın şarabından içem mecnûn olup dağa düşem
Sensin dün ü gün endişem bana seni gerek seni

Aşkın şarabından içeyim, deli olup dağa düşeyim. Gece gündüz düşüncem sensin; bana sen gereksin, sen.

***

Sûfilere sohbet gerek ahîlere ahret gerek
Mecnun’lara Leylî gerek bana seni gerek seni

Tasavvufa inananlara sohbet gerek, ahilere (fütüvvet ehli olanlara) öbür dünya gerek; Mecnun'lara Leylâ gerek; bana (da) sen gereksin, sen.

***

Eğer beni öldüreler külüm göğe savuralar
Toprağım orda çağıra bana seni gerek seni

Eğer beni öldürüp külümü göğe savursalar, (bu anda bile toprağım orada ’’Bana sen gereksin, sen" diye çağırır.

***

Yûnus’durur benim adım gün geldikçe artar odum
İki cihanda maksûdum bana seni gerek seni

Benim adım Yunus'tur. (Aşk) ateşim günden güne artar. İki cihanda maksadım (sensin). Bana sen gereklisin, sen.

***

Söylememek harcısı söylemeğin hasıdır
Söylemeğin harcısı gönüllerin pasıdır

Söylemenin hâlisi söylememek işidir (susmak konuşmaktan iyidir). Söylemek işi de gönüllerin pasıdır. (Tasavvufun prensiplerinden biri de az konuşmaktır).

***

Gönüllerin pasını gel sileyim der isen
Şol sözü söylegil kim sözün hülâsâsıdır

Eğer gönüllerin pasını sileyim dersen, sözü en az şekli ile söyle, az konuş.

***

“Kuli’l-hak” dedi Çalab sözü doğru desene
Bugün yalan söyleyen erte utanasıdır

Tanrı, “Doğru söyle” dedi, sözü doğru söylesene. Bugün yalan söyleyen,

yarın utanacaktır.’

***

Cümle yaratılmışa bir göz ile bakmayan
Şer’in evliyasıysa hakikatde âsidir

Bütün yaratıklara bir göz ile bakmayan (onları eşit varlık olarak görmeyen), şeriat ilmine göre evliya olsa bile, hakikât mertebesinde olanlara göre âsidir.

***

Şeriat haberini şerh ile eydem işit
Şeriat bir gemidir hakikat deryâsıdır

Şeriatın ne olduğunu (sana) açıklayarak söyleyeyim, dinle; Şeriat, hakîkat denizinde yüzen gemidir.

***

O geminin tahtası her nice muhkem olsa
Deniz mevci katı olsa tahta uşanasıdır

O geminin tahtası ne kadar sağlam olsa (da) deniz (in) dalgası sert olunca tahta parçalanacaktır. (Hakikat, şeriatın tâbirleri ile anlatılamaz).

***

Bundan içeri haber işit eydeyin ey yâr
Hakikatin kâfiri şer’in evliyasıdır

Ey arkadaş! Bundan da ileri bir haber söyleyeyim de işit; Hakîkat mertebesinin kâfiri, şeriat mertebesinin evliyası (derecesinde)dir.

***

Biz tâlib-i ilmleriz aşk kitâbın okuruz
Çalab müderris bize aşk hod medresesidir

Biz ilim istiyoruz; aşk kitabını okuyoruz. Tanrı bize hoca, aşk da medresedir.

***

Evliya safâ-nazar edeli günden beri
Hâsıl oldu Yunus'a her ne ki olasıdır

Evliya, bize temiz nazar ile bakalıdan beri Yunus'a ne oldu ise oldu.

***

Arifler ortasında sûfilık satmayalar
Çün sûfiye ihiâs oldu aşka rîyâ katmayalar

Ariflerin arasında tasavvuf düşüncelerini anlatıp bilgiç geçinmemeli. Madem ki sûfiye öz temizliği gerektir, (o hâlde) aşka riyâ katmamalı (Susmak, bilenler önünde bilgiçlik taslamamak, aşkını samimi olarak yaşamak, gösterişten uzaklaşmak gereği anlatılıyor).

***

Ya gel bildiğinden eyit yâhud bilenlerden işit
Teslimin ucunu tutup hiç sözü uzatmayalar

Ya gel bildiğin (bir şeyden bahset, yahut bilenlerden dinle. Teslimiyetin ucunu tutup (şeyhe ve onun bilgisine teslim olup) sözü hiç uzatmamalı, (o ne söylerse dinleyip, yerine getirmeli, inanmalı).

***

Mumsuz baldır şeriat tortsuz yağdır tarikat
Dost-için balı yağa ne için katmayalar

Şeriat, mumsuz (süzülmüş) bal gibidir; tarikat temiz, tortusuz yağ gibidir. Sevgili için balı yağa ne diye katmamalı., (Allah aşkı için şeriat ve tarikat bilgilerine inanmalı, ikisi de birlikle yaşanmalıdır).

***

Kıymetin duyar isen neye değer işbu dem
nlerin mânâsın bilmeze satmayalar

(Eğer) kıymetini bilirsen (onunla birlikte olduğun) bu zaman nelere değer, (ama) ermiş kimselerin sırlarını cahillere söylememeli.

***

Miskin Âdem yanıldı Uçmak'ta buğday yedi
İşi Hak'dan bilenler şeytandan tutmayalar

Zavallı Âdem Peygamber'i yanıldı, Cennet'te buğday yedi. (Bu) işi(n) Tanrı'dan (olduğunu) bilenler şeytandan (olduğunu) söylememeli.

***

Şirin hulklar eylegil tatlı sözler söylegil
Sohbetlerde Yunus'u hergiz unutmayalar

(Ey okuyucu, dinleyici!) Güzel davranışlarda bulun, tatlı sözler söyle. Sohbetlerde Yunus'u da aslâ unutmamalı (unutmayacağınızı umarım).

***

Hak’tan gelen şerbeti İçtik elhamdü lillâh
Şol kudret denizini geçtik elhamdü lillâh

Allah'tan gelen şerbeti içtik, elhamdülillah. Şu kudret denizini geçtik, elhamdülillah.

***

Şol karşıki dağları meşeleri bağları
Sağlık safâlık ile aştık elhamdü lillâh

Şu karşıki dağları, meşeleri, bağları, sağlık ve hoşluk ile aştık, elhamdülillah.

***

Kuru idik yaş olduk, kanatlandık kuş olduk
Birbirimize eş olduk, uçtuk elhamdü lillâh

Kuru idik, yaş olduk; kanatlandık kuş olduk, birbirimize eş olduk, uçtuk, elhamdülillah.

***

Vardığımız illere şol safâ gönüllere
Halka Tapduk mânâsın saçtık elhamdü lillâh

Vardığımız illere, şu safa gönüllere. halka Tapduk'un bilgilerini saçtık, elhamdülillah.

***

Beri gel barışalım yâd isen bilişelim
Atımız eğerlendi eştik elhamdü lillâh

Beri gel barışalım, yabancı isen bilişelim; atımız eğerlendi, eştik, elhamdülillah.

***

İndik Rum’ı kışladık çok hayr ü şer işledik
Uş bahar geldi geri göçtük elhamdü lillâh

İndik Rum ülkesinde (Anadolu'da) kışladık; çok hayır ve şer işledik. İşte bahar geldi, geri göçtük, elhamdülillah.

***

Dirfilli pınar olduk irkildik ırmak olduk
Aktık denize dolduk taştık elhamdü lillâh

İplik iplik pınar olduk, biriktik ırmak olduk. Aktık denize dolduk taştık, elhamdülillah.

***

Tapduk’un tapusunda kul olduk kapısında
Yûnus miskin çiğ idik piştik elhamdü lillâh

Taptuk'un huzurunda, kapısında kul olduk. Zavallı Yunus, çiğ idik (orada) piştik, elhamdülillah.

***

Âşık oldum erene ermek ile
Hakkı buldum er yüzün görmek ile

Ermiş kişiye ulaşmak suretiyle âşık oldum. Ermiş kimsenin yüzünü görerek Tanrıyı buldum.

***

Ere erdim erde buldum maksudum
Bulamadım taşradan sormak ile

Dışarıdan (başkalarından) sormak yoluyla bulamadım; ermiş kimseye ulaştım, istediğimi ermiş kişide buldum.

***

Her yere baktım ise er oturur
Gönlün aldım yüz yere sürmek ile

Yere her baktığımda ermiş kişiyi gördüm, yüzümü yere sürerek (onun) gönlünü aldım.

***

Hak'dan erer türlü nasib canlara
Olmaz imiş Kâbe'ye varmak ile

Canlara türlü kısmet, Kâbe'ye varmakla olmazmış, Tanrı'dan ulaşırmış.

***

Kâ’be senin eşiğindir bilmiş ol
Bulamazsın yol çekip ar(a)mak ile

Kâbe, senin eşiğindir, bilmiş ol, yol sorup aramakla (onu) bulamazsın.

***

Pınar idim kıldı erenler nazar
Deniz oldum dört yana ırmak ile

Pınar idim, ermiş kimse bana nazar etti (baktı), (böylece) dört yana ayrılmak ile deniz oldum. (Dört yan, şeriat, tarikat, hakikat, marifet olmalıdır).

***

Geldi ün Yûnus dur u durdum örü
Gözüm açtı kulağım burmak ile

(Bir) ses geldi, Yunus dur! diye, ayağa kalktım, kulağımı bükmek suretiyle gözümü açtı.

***

Ey beni ayıblayan gel beni aşkdan kurtar
Elinden gelmez ise söyleme fâsid haber

Ey beni (Tanrı’ya âşık olduğum için) ayıplayan, gel beni aşktan kurtar. Elinden gelmez ise fesat çıkarıcı haber çıkarma.

***

Hiç kimsene kendinden halden hâle gelmedi
Cümlemizin hâlini ma’şûk eder mukarrer

Hiç kimse kendiliğinden hâlden hâle geçmedi. (Zirâ) hepimizin hâlini sevgili (yâni Tanrı) kararlaştırır.

***

Aşıkların her hâli ma’şûk katında biter
Sözün var ona söyle benim arada nem var

Âşıkların her hâli sevgili katında meydana çıkar (kararlaştırılır). (Eğer) sözün varsa O’na söyle, benim arada neyim var (ki!)

***

Her kim aşk kadehinden ivdi ise bir cür’a
Ana ne yâd ne biliş ne esrik ü ne humar

Her kim aşk kadehinden bir yudum içti ise, ona ne yabancı, ne tanıdık olur (bütün insanlar onun için aynı değerde olur) ve onda ne sarhoşluk ne de sarhoşluktan gelen baş ağrısı olur.

***

Dost yüzünden nikabı her kim giderdi ise
Hicâb kalmadı ona ayruk ne hayr ü ne şer

Sevgilinin yüzünün perdesini kim giderdi ise (yâni Tanrı'yı kim gördü ise), onun için arada engel kalmaz; onun için hayır ve şer gibi şeyler de kalmaz.

***

Şeriat edebinden korkarım söylemeğe
Yoğise eydeyidim dahi ayrıksı haber

Şeriata karşı duyduğum saygıdan dolayı söylemeğe korkarım, yoksa daha farklı haber diyebilirdim (verebilirdim).

***

Dost kılıcından Yûnus ölür ise gam değil
Dost göğünden uyanan ma’şuk burcundan doğar

Yunus, sevgili kılıcından ölürse gam değil. Çünkü dost göğünden uyanan, sevgili burcundan doğar. (Allah yolunda ölen diridir, yeni bir hayâta doğmuştur).

***

Hak bir gönül verdi bana hâ demeden hayrân olur
Bir dem gelir şâdî olur bir dem gelir giryân olur

Tanrı bana bir gönül verdi (ki) ha demeden (hemen) hayran olur. (Bu gönül) bir an gelir neşelenir, bir an gelir ağlar.

***

Bir dem sanasın kış gibi şol zemheri olmuş gibi
Bir dem beşâretden doğar hoş bağ ile bostân olur

Bir an kış gibi (olduğunu), şu karakış olmuş gibi (soğuk ve hissiz olduğunu) zannedersin, bir an (da gelir) bir müjde ile hayat bulur ve hoş bağ ile bostan (gibi) olur.

***

Bir dem gelir söyleyemez bir sözü şerh eyleyemez
Bir dem dilinden dür döker dertlilere dermân olur

Bir zaman gelir (hiçbir şey) söyleyemez, bir sözü açıklayamaz, bir zaman (gelir) dilinden inci (gibi değerli sözler) döker, (böylece) dertlilere derman olur (sözleriyle âşıkların gönlüne ferahlık verir).

***

Bir dem çıkar arş üzere bir dem iner tahte’s-serâ
Bir dem sanasın katredir bir dem taşar umman olur

Bir vakit Arş’ın üstüne çıkar (yücelir), bir vakit yerin altına iner (alçalır); bir vakit zannedersin (ki) bir damladır, bir vakit (gelir) taşıp dipsiz kıyısız deniz olur.

***

Bir dem cehâlletde kalır hiç nesneyi bilmez olur
Bir dem dalar hikmetlere Câlinus ü Lokman olur

Bir an cahillik (içinde) kalır, hiçbir şeyi bilmez olur, bir an hikmetlere dalar, Calinus ve Lokman olur. (Calinus, 131 yılında Bergama’da ölen meşhur Yunanlı tabip; Lokman da hekimliği ile bilinen bir peygamber veya velîdir).

***

Bir dem dev olur yâ peri virâneler olur yeri
Bir dem uçar Belkîs ile sultân-ı ins ü cân olur

Bir zaman bir dev veya peri hâline girer, yeri virâneler olur; bir zaman da Belkıs ile uçar cinlerin ve insanların sultanı (yani Hz. Süleyman) olur. (Belkıs, Yemen’de, Sabâ ülkesinin kraliçesi idi).

***

Bir dem varır mescidlere yüzün sürer orda yere
Bir dem varır deyre girer Incil okur rühbân olur

Bir zaman mescitlere varır, orada yüzünü yerlere sürer (secde eder); bir zaman gider kiliseye girer, (orada) İncil okur, papaz olur. (Bütün dinlere aynı göz ile bakar).

***

Bir dem gelür İsâ gibi ölmüşleri diri kılar
Bir dem girer kibr evine Fir'avn ile Hâmân olur

Bir zaman gelir İsâ (peygamber) gibi ölüleri diriltir, bir zaman gelir kibir evine girer (kibirlenir). Firavun ile Hâmân olur. (Hâmân, Firavun'un veziridir).

***

Bir dem döner Cebrâil'e rahmet saçar her mahfile
Bir dem gelir güm-râh olur miskin Yunus hayrân olur

Bir an gelir, Cebrâil'e benzeyerek meclislere rahmet saçar; bir an (da) gelir yolunu azıtır, miskin Yunus (bu hâle) hayran olur (şaşırır).

***

Bize dîdâr gerek dünyâ gerekmez
Bize mânâ gerek dâvâ gerekmez

Bize sevgilinin yüzü gerektir, dünyâ gerekmez. Bize mânâlı (aşktan bahseden sözler) gerek, iddia gerekmez.

***

Bize Kadir gecesidir bu gece
Ko erte olmasın seher gerekmez

Bu gece bize Kâdir gecesidir, bırak sabah olmasın (bize) seher gerekmez.

***

Bize aşk şerbetinden sun ey sâkî
Bize uçmak ile kevser gerekmez

Ey Sâkî! Bize aşk şerbetinden sun, bize Cennet'teki kevser gerekmez.

***

Badyalar dolu dolu içelim biz
Biz esrik olmayız humâr gerekmez

Bize, büyük kaplar ile içki sun, biz içelim. (İçki ilâhî aşk demektir). Biz sarhoş olmayız ve bizde sarhoşluktan dolayı baş ağrısı olmaz.

***

Yunus esriyerek düştü susakda
Çağırır Tapduğ'ına âr gerekmez

Yunus sarhoş olarak su küpünün önünde düştü. Taptuk'a; "Bize utanç gerekmez" diye çağırır.

***

Severim ben seni candan içeri
Yolum ötmez bu erkândan içeri

Ben seni canımdan çok severim; bu tarzdan öteye de yolum geçmez.

***

Nereye bakar isem gönlüm dolusun
Seni kanda koyam benden içeri

Nereye bakar isem gönlüm dolusu sen varsın; seni benden içeri nereye koyayım?

***

O bir dilberdurur yoktur nişanı
Nişan yoktur bî-nişandan içeri

O bir dilberdir, nişânı (izi) yoktur. (Onun) nişansızlıktan başka izi yoktur.

***

Beni sorman bana bende değilim
Suretim boş yürür dondan içeri

Beni, bana sormayın, kendimde değilim; vücûdum, elbise içinde bomboş olarak yürür (ben, ben değilim.)

***

Beni benden alana ermez elim
Kadem kim basa sultandan içeri

Beni benden alana gücüm yetmez, kim sultandan ileriye adım atabilir ki?

***

Tecellîden nasıb erdi kimine
Kimin maksadı bundan içeri

Kimine tecellîden (Allah'ın tecellîsini görmekten) kısmet ulaştı, kiminin dileği bundan da fazla.

***

Kime değdi ise o dost nazarı
Onun şulesi var günden içeri

O dostun (Tanrı'nın) bakışı kime değdi ise onun güneşten fazla parlaklığı vardır.

***

Senin aşkın beni benden alıptır
Ne şirin dert bu dermandan içeri

Senin aşkın beni benden almıştır, (bu) dermandan değerli olan tatlı bir derttir.

***

Şeriat tarikat yoldur varana
Hakikat ma’ritet ondan içeri

Şeriat ve tarikat giden için birer yoldur. (Ama) hakikatin meyvası bundan da sonradır, ilerdedir.

***

Süleyman kuş dilinbilir dediler
Süleyman var Süleyman'dan içeri

Hz. Süleyman kuşların dilini bilir dediler (ama) Hz. Süleyman’ın içerisinde bir başka Süleyman var (da ondan biliyor). (O da Tanrı’dır).

***

Unuttum din diyanet kaldı benden
Bu ne mezhebdurur dinden içeri

Din ve dindarlığı unuttum, bunlar benden (uzakta) kaldı, bu nasıl bir mezheptir ki dinden de ileridir.

***

Dinin terk edenin küfürdür işi

Bu ne küfürdür imandan içeri

Dinini terk edenin işi küfürdür(kâfir olmuştur), bu nasıl küfürdür ki imandan bile ileridir.

***

Geçer iken Yûnus şeş oldı dosta
Ki kaldı kapıda ondan içeri

Yunus, geçerken dosta tesadüf etti de, kapıda, ondan da içeride kaldı.

***

Padişahlık şenindir heybetin var
Yarattın yeri göğü kudretin var

Pâdişahlık senindir, (korku uyandırıcı) büyüklüğün var. Yeri göğü yarattın, kudretin var.

***

Bi-nişansın nişanın kimse bilmez
Egerçi bi-nihâyet âyetin var

Her ne kadar (varlığına dâir) sayısız delillerin varsa da seni kimse göremez, çünkü bir izin, işâretin yok.

***

Cümle ins ü melek vuhûş u tuyûr
Kamunun üstüne ibadetin var

Bütün insan(lar), melek(ler), vahşi hayvanlar ve uçan kuşların tamamı

üstünde senin ibâdetin var (hepsi, sana ibâdet eder).

***

Ne dünyâ âhıret ne kaf u ne kâf
Bular katre deryd meiekûtun var

Ne dünyâ, ne âhiret, ne Kaf Dağı ve ne de diğer olmuş şeyler (fazla büyük değil), bunlar bir damla (hükmünde), (senin) denizler kadar (sonsuz) ruhlar ve melekler âlemin var.

***

Ne reng ü ne şekil ne kad ne kamet
Ne cevher ne araz ne suretin var

Senin ne rengin, ne şeklin, ne boyun, ne cevher (öz), ne belirtin var. (Tanrı, insanın tasavvur ettiği ve edebileceği hiçbir şekle benzemez).

***

Senindir arş ü kürsi levh u kalem
Döner çerh yer durur hoş hikmetin var

Arş, Kürsî, Levh ve Kalem Senindir. Dünyâ durur, gök kubbe döner, (senin) ne hoş hikmetin var. (Eskilere göre yer sabittir, gök döner).

***

Bu yüz yiğirmi dört bin nebîye
Gece mi'râc gündüz münâcatın var

Bu (gelmiş geçmiş) yüz yirmi dört bin peygambere gece mirâc, gündüz

yalvarma imkânı vermişsin.

***

Dörtyüz kırk dört tabakat evliyâya
Verilmiş onlara kerâmetin var

Dört yüz kırk dört gurup evliyâya verilmiş kerametin var. (Onlara kerâmet gösterme imkânı vermişsin).

***

Altı bin altı yüz altmış altı
Okunur halk üzere âyetin var

Halk arasında okunan altı bin altı yüz altmış altı âyetin var.

***

Bu amele Yunus nice geçiser
Reyagân cümleye çok rahmetin var

Bütün varlıklara çok bol rahmetin var (ama), Yunus bu işe nasıl ulaşacak?

***

Taştın yine deli gönül sular gibi çağlar mısın
Aktın yine kanlı yaşım yollarımı bağlar mısın

Deli gönül, yine taştın; sular gibi çağlar mısın? Kanlı yaşım, yine aktın, yollarımı bağlar mısın?

***

N'idem elim ermez yâre bulunmaz derdime çare
Oldum ilim âvâre beni burda eğler misin

Ne yapayım, yâre elim ermez, derdime çâre bulunmaz. Vatanımdan âvâre oldum (ayrı düştüm), beni burada eğler misin?

***

Yavu kıldım ben yoldaşı onulmaz bağrımın başı
Gözlerimin kanlı yaşı ırmak olup çağlar mısın

Tarikat arkadaşımı kaybettim, bağrımın yarası (da) iyileşmez. Gözlerimin kanlı yaşı, ırmak olup çağlar mısın?

***

Ben toprak oldum yolunda sen aşırı gözetirsin
Şu karşıma göğüs gerip taş bağırlı dağlar mısın

Ben (senin) yoluna toprak oldum, sen daha fazlasını beklersin, (yoksa sen) şu, karşıma göğüs gerip (yolumu engelleyen) taş bağırlı dağlar (gibi duygusuz) musun?

***

Harami gibi yoluma aykırı inen karlı dağ
Ben yârimden ayrı düştüm sen yolumu bağlar mısın

Harâmi gibi yolumu kesen karlı dağ! Ben yârimden ayrı düştüm, sen (de) yolumu mu bağlarsın?

***

Karlı dağların başında salkım salkım olan bulut
Saçın çözüp benim için yaşın yaşın ağlar mısın?

Karlı dağların başında salkım salkım olan bulut! Saçını çözüp benim için gizli gizli ağlar mısın?

***

Esridi Yûnus'un canı yoldayım illerim hanı
Yûnus düşte gördü seni sayrı mısın sağlar mısın

Yunus'un canı sarhoş oldu. Yoldayım, illerim hani? Yunus seni rüyasında gördü, (bilmem ki) hasta mısın, sağ mısın?

***

Acep şu yerde var m'ola şöyle garip bencileyin
Bağlı başlı gözi yaşlı şöyle garip bencileyin

Acaba şu yerde, şöyle benim gibi kimsesiz var mı? Şöyle benim gibi bağrı yaralı, gözü yaşlı, kimsesiz (var mı?)

***

Gezdim Urum ile Şam'ı yukarı illeri kamu
Çok istedim bulamadım şöyle garip bencileyin

Anadolu ile Şam'ı yukarı illerin hepsini (Azerbaycan'ı) gezdim, çok istedim, şöyle benim gibi kimsesiz bulamadım.

***

Kimseler garip olmasın hasret oduna yanmasın
Hocam kimseler olmasın şöyle garip bencileyin

Kimseler garip olmasın hasret ateşine yanmasın, Tanrı'm, hiç kimse şöyle benim gibi kimsesiz olmasın.

***

Söyler dilim ağlar gözüm gariplere göynür özüm
Meğer ki gökde yıldızım şöyle garip bencileyin

Dilim söyler, gözüm ağlar, gariplere içim yanar. Meğer ki gökte yıldızım şöyle benim gibi garip. [Eskiler, her insanın gökte bir yıldızı olduğuna, insanların kaderine bu yıldızların hükmettiğine inanırlardı. Yıldızı yalnız, garip olduğu için şâir de kimsesiz kalmıştır.]

***

Nice bu dert ile yanam ecel ere bir gün ölem
Meğer ki sinimde bulam şöyle garip bencileyin

Ne zamana kadar bu dert ile yanarım? Ecel erer bir gün ölürüm. O zaman mezarımda kendimi şöyle garip benim gibi bulurum.

***

Bir garip ölmüş diyeler üç günden sonra duyalar
Soğuk su ile yuyalar şöyle garip bencileyin

Bir garip ölmüş diyeler, üç günden sonra duyalar (bu) benim gibi kimsesizi soğuk su ile yıkayalar.

***

Hey Emrem Yûnus biçâre bulunmaz derdine çâre
Var imdi gez şardan şara şöyle garip bencileyin

Ey Yunus Emrem! Biçâre! Derdine çâre bulunmaz, şimdi benim gibi kimsesiz (olarak) şehirden şehire gez.

***

Ben yürürüm yana yana aşk boyadı beni kana
Ne âkilim ne divâne gel gör beni aşk n’eyledi

Ben (aşk ateşinde) yana yana yürürüm. Aşk Beni kana boyadı. Ne akıllıyım, ne (de) deli, gel gör, beni aşk ne hâle getirdi.

***

Gâh eserim yeller gibi, gâh tozarım yollar gibi
Gâh akarım seller gibi, gGel gör beni aşk n'eyledi

Bâzan yeller gibi eser, bâzan yollar gibi tozar, bâzan da seller gibi akarım; gel gör beni aşk ne hâle getirdi. (Şâirin bir ânı bir ânına uymamaktadır).

***

Akar sulayın çağlarım dertli ciğerim dağlarım
Şeyhim anuben ağlarım gel gör beni aşk n'eyledi

Akar sular gibi çağlarım; dertli ciğerimde yaralar açarım; şeyhimi anarak ağlarım; gel gör, beni aşk ne hâle getirdi.

***

Ya elim al kaldır beni, ya vaslına erdir beni
Çok ağlattın güldür beni, gel gör beni aşk n'eyledi

(Tanrı’m), ya elimi tut beni (bu düşkünlükten) kaldır, (ve)ya sana kavuşmağa eriştir; beni çok ağlattın (artık) güldür. Gel gör, beni aşk ne hâle getirdi.

***

Ben yürürüm ilden ile şeyh anarım dilden dile
Gurbette halim kim bile gel gör beni aşk n'eyledi

Ben ilden ile yürürüm (dolaşırım); herkese (beni Tanrı’ya ulaştıracak) şeyh(in nerede olduğunu) sorarım. Gel gör, aşk beni ne hâle getirdi?

***

Mecnûn olarak yürürüm ol yâri düşte görürüm
Uyanıp melûl olurum gel gör beni aşk n’eyledi

Mecnun (gibi) olarak yürürüm. O sevgiliyi rüyâda görürürm. Uyanıp(gerçekle karşılaşınca) üzgün olurum. Gel gör beni aşk ne hale getirdi.

***

Miskin Yûnus biçâreyim baştan ayağa yâreyim
Dost ilinden âvâreyim gel gör beni aşk n’eyledi

(Ben) zavallı Yunus, çâresiz durumdayım. Baştan ayağa yara içindeyim. Sevgilinin ilinden de ayrı kalmışım. Gel gör, aşk beni ne hâle getirdi.

***

İlim ilim bilmektir ilim kendin bilmektir
Sen kendini bilmezsin yâ nice okumaktır

İlim, ilim bilmektir; ilim, kendini bilmektir. Sen kendini bilmezsen ya (bu) nasıl okumaktır?

***

Okumaktan mânâ ne kişi Hakk'ı bilmektir
Çün okudun bilmezsin ha bir kuru emektir

Okumaktan maksat nedir? İnsanın Tanrı'yı bilmesidir. Okuduğun hâlde (Allah'ı) bilmiyorsan işte bu, kuru (faydasız) bir emek (harcamaktır.

***

Okudum bildim deme çok tâat kıldım deme
Eri Hak bilmez isen abes yere yelmektir

Okudum, (Tanrı'yı) bildim deme; çok ibâdet ettim deme, (eğer) evliyâyı hak bilmiyorsan bu (ibâdet ve tahsil) boş yere yelmek(ten başka bir şey değil)dir.

***

Dört kitabın mânâsı bellidir bir elifte
Sen elif dersin hoca mânâsı ne demektir

Dört kitabın anlamı bir elif (harfin)de bellidir (gizlidir, toplanmıştır). (Ey) hoca, sen elif diyorsun, (bunun) anlamı nedir, (ne demektir?)

***

Yûnus Emre der hoca gerekse var bin hacca
Hepisinden iyice bir gönüle girmektir

Yunus Emre der (ki): Ey hoca, bir gönüle girmek, bir gönül yapmak, bin kere hacca gitmekten iyidir.

***

Canım erenler yolu inceden inceyimiş
Süleyman'a yol kesen şol bir karıncıyımış

Canım ermişlerin yolu inceden ince imiş. Süleyman'ın yolunu kesen karıncanın işi gibi imiş. [Hz. Süleyman bir gün karıncalar ovasından geçerken, bir karınca, diğer karıncalara, yuvalarınıza girin de Hz. Süleyman ve ordusu sizi çiğnemesin, demiş. Bu sözü duyan Hz. Süleyman, karıncaya neden bu sözü söylediğin sormuş. O da, senin ve ordunun büyüklüğünü seyre dalıp Tanrı'yı anmaktan geri kalmasınlar diye söyledim; demiş. Beyitte anlatılan şudur: Nasıl karınca beyinin işi ile amacı görünüşte ve hakikatte farklı ve çok ince bir mânâya dayalı ise, ermiş kimselerin yolu, hareketi de dışardan göründüğü gibi değildir...]

***

Gönlüm eydir varayım sana geri geleyim
Gönlüm uyduğu bana dostu buluncayımış

Gönlüm der ki, (şimdi Tanrı'ya) gideyim, (sonra) sana geri döneyim. Gönlümün bana uyduğu sevgiliyi buluncaya kadar imiş. (Sevgiliyi bulunca gönül artık şâir ve onun aklına bağlı kalmaz).

***

Götürmedi kimsene kimsenenin göçünü
Göç götürürüm diyen eli erinceyimiş

Kimse kimsenin yükünü götürmedi (götürmez). Göç götürürüm (sana yardım ederim) diyen(in sözü) eli erişinceye kadarmış (söz, fiiliyata dönünce pek çok kimse sözünden döner).

***

Aşığın gözü yaşı dün ü gün durmaz akar
Aşık kan ağladığı ma'şuk soruncayımış

Âşığın gözyaşı gece gündüz durmaz akar. (Ama) âşığın ağlaması, sevgili (hâlini) soruncaya kadarmış.

***

Söylerler idi bana âşık âvâre olur
Geldi başıma gördüm o söz yerinceyimiş

Bana, âşık âvâre olur derlerdi. O sözün yerinde olduğunu başıma gelince gördüm.

***

Dört kitabın mânâsın okudum hâsıl ettim
Aşka gelincek gördüm bir uzun heceyimiş

Dört kitabın mânâsını okudum, öğrendim (ilâhî) aşka gelince gördüm ki bir uzun heceden ibaretmiş.

***

Ben dervişim diyenler hâramı yemeyenler
Haramın yenmediği ele girinceyimiş

Ben dervişim deyip haramı yiyenler (var). Haramın yenmediği ele geçinceye kadarmış (veya haramı yeyip yemeyenler sözle değil, ele geçince anlaşılır).

***

Söylerler filân öldü mülkiyle malı kaldı
O malın irkildiği ıssı ölünceyimiş

Falan öldü, malı ile mülkü kaldı derler. O malın biriktirilmesi, sahibi ölünceye kadarmış. (Mal, mülk ölümden sonra fayda etmez, değeri yoktur).

***

İki kişi söyleşir Yûnus'u görsem diye
Biri söyler ben gördüm bir âşık kocayımış

İki kişi(den biri), Yunus'u görsem diye söyleşir. Biri, ben gördüm, bir ihtiyar âşık imiş, der.

***

Aşksız âdem dünyada belli bilin ki yoktur
Herbirsi bir nesneye sevgisi var âşıktır

İyice bilin ki, dünyâda aşksız insan yoktur. Her birinin bir nesneye sevgisi var, (hepsi) âşıktır.

***

Çalabın dünyâsında yüzbin türlü sevgi var

Kabul et kendözüne gör kangısı lâyıktır

Tanrı’nın dünyâsında (yâni bu dünyada) yüz bin türlü sevgi var; (bunlardan birini) kendin için kabul et (ve) hangisi sana lâyıktır, gör.

***

Biri Rahmân-ü Rahim biri şeytân-ı racim
Onun yazdığı müzdü sevgisine taallukdur

Biri Rahmân ve Rahîm’dir, biri taşlanan şeytandır. Onun sevabının karşılığı sevgisinin (derecesine) bağlıdır.

***

Dünyâda Peygamberin başına geldi bu aşk
Tercemânı Cebrail ma’şükası Hâlik’dir

Bu aşk dünyâda Peygamber’in (de) başına geldi, onun tercümanı Cebrâil, sevgilisi (de) Hâlık olan Tanrı’dır.

***

Ömer u Osman Ali Mustafâ yârenleri
Bu dördünün ulusu Ebu Bekr-i Sıddık’dır

Ömer, Osman ve Ali, Hz. Peygamber’in arkadaşları(dır). Bu dördünün büyüğü Ebû Bekr-i Sıddık’tır.

***

Âlem fahrı Muhammed mi'râca ağıcağız
Çalabdan dilediği ümmetine azıkdır

Âlemin öğüncü olan Hz. Muhammed, mirâca çıktığı zaman Tanrı’dan dilediği, ümmetine azıktır.

***

Yûnus sana hakikat budurur buyurduğu
Gözünle gördüğüne dönüp bakma yazıkdır

Yunus, sana (onun) buyurduğu gerçek budur: Gözün ile gördüğüne (dünyâ nakşına, dünyâ hayâtına) dönüp bakma (meyletme) günahtır.

***

Yâr yüreğim yar gör ki neler var
Bu halk içinde bize güler var

(Ey) sevgili, kalbimi yar, içinde neler var (olduğunu) gör. Bu halk içinde bize (bizim halimize) gülenler var.

***

Ko gülen gütsün Hak bizim olsun
Gafil ne bilir Hakk’ı seven var

Bırak gülen gülsün, Hak bizim olsun; gafiller (bilgisizler, cahiller) ne bilsin(ki) Allah’ı seven(ler) vâr(dır).

***

Bu yol uzaktır menzili çoktur
Geçidi yoktur derin sular var

(Aşk) yol(u) uzaktır, (bunun dinlenmek için) konağı (da) yoktur, (yâni yol

çok uzundur. (Yol boyunca) geçit vermeyen derin sular var(dır).

***

Girdik bu yola aşk ile bile
Gurbetlik ile bizi salar var

Bu yola aşk ile girdik, bizi gurbet ele gönderen (sebep) var.

***

Yûnus sen bunda meydân isteme
Meydân içinde merdâneler var

Yunus, sen burada meydan isteme, (çünkü, bu aşk) meydan(ı) içinde ercesine (savaşanlar) var.

***

Bir kez gönül yıktın ise bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi elin yüzün yumaz değil

Bir defa gönül yıktı isen, bu kıldığın namaz, namaz sayılmaz (değeri yok). Yetmiş iki millet de elini yüzünü yıkıyor, (ibadetlerin şekli, zâhirî özelliklerine değil, özüne, mânâsına dikkat et).

***

Kanı erenler geldi geçti bunlar yurdu kaldı göçtü
Pervâz urup Hakk'a uçtu hümâ kuşudur kaz değil

Hani, erenler geldi geçti(ler). Bunların yurdu kaldı (kendileri öbür dünyâya), göçtüler. Kanat vurup Tanrı'ya uçtular (onlar) hümâ kuşudur, kaz sanma.

***

Yol odur ki doğru vara göz odur ki Hakk'ı göre
Er odur alçakta dura yüceden bakan göz değil

Yol, doğru giden yoldur, göz Tanrı'yı gören gözdür, ermiş Kişi alçakta durandır (mütevazı olandır, insanlara) yüksekten bakan göz, göz değildir.

***

Doğru yola gittin ise er eteğin tuttun ise
Bir hayır da ettin ise birine bindir az değil

Eğer doğru yola girdin, ermiş kimsenin eteğini tuttun (ona bağlandın) ise, üstelik bir de hayır işledinse, Tanrı senin bir hayrına bin sevap verecektir, (bu) az (lütuf) değildir.

***

Yûnus bu sözleri çatar sanki balı yağa katar
Halka metâ'ların satar yükü gevherdir tuz değil

Yunus, bu sözleri bir araya getirir (söyler), böylece yağı bala katar. Halka mallarını satar. Onun yükü (malı) mücevherdir, tuz değil.

***

Evliyaya münkirler Hak yoluna âsidir
O yola âsi olan gönüllerün pasıdır

Evliyânın varlığını, gerçekliğini inkâr edenler Allah yoluna (da) âsî olmuştur. O yola âsî olanlar da gönüllerin pası olmuştur (sevilmezler).

***

Tarttık bu aşk cefâsın tâ erince ma’şûka
Zirâ ki ol dost benim derdimin devasıdır

Tâ sevgiliye kavuşuncaya kadar bu aşkın cefâsını çektik. (Çektik, çünkü), o sevgili benim derdimin dermanıdır (da ondan).

***

Henüz bu yer olmadan gökler yaratılmadan
Evliyalar vatanı Padişah kal'asıdır

Henüz bu dünyâ meydana gelmeden, gökler yaratılmadan, ermiş kimselerin vatanı Padişah kalesi idi, (onlar Tanrı’nın yakınında idiler).

***

Mevlâna Hudâvendgâr bize nazar kılalı
Onun görklü nazarı gönlümüz aynasıdır

Mevlânâ Hüdâvendigâr bize baktığından beri onun mübarek(görkemli) bakışı gönlümüzün aynasıdır (gönlümüz, onun bakışı ile Tanrı tecellisine mazhar olmuştur).

***

Geyikli’nin ol Hasan söz eyitmiş kendinden
Kudret dilidir söyler kendinin söz nesidir

O Geyikli'nin Hasan’ı kendiliğinden bir söz söylemiş. Söz söylemek onun nesinedir, söyleyen Tanrı’nın dilidir.

***

Miskin ol bire miskin gide senden kibr ü kin
Rüzgâr gelir geçer pes kime ne kalasıdır

Ey miskin, kendinden geç, şendeki (kalbindeki) kibir ve kini gider. (Zirâ) bu hayat gelir geçer, öyle ise kime kalmıştır?

***

Okuyarak yazmadan yanılarak azmadan
Yûnus bu aşk sözünü kim bildi bilesidir

Yunus okuyarak yazmadın, yanılarak (doğru yoldan) azmadın, bu aşk sözünü kim bildi, kim bilecek?

***

Ben dervişim diyen kişi işbu yola âr gerekmez
Derviş olan kişilerin gönlü gindir dar gerekmez

Ben dervişim, diyen kişi, bu yolda utanç gerekmez. Derviş olan kimselerin gönlü geniştir, dar (gönül) gerekmez.

***

Derviş gönülsüz gerekdir söğene dilsiz gerekdir
Döğene elsiz gerekdir halka beraber gerekmez

Derviş, gönülsüz olmalıdır, sövene (karşı) dilsiz olmalı, cevap vermemeli(dir), döğene (karşı) etsiz olmalı, (karşılığında vurmamalıdır. Derviş, halk ile bir değildir (yaşayış ve davranışlarında halktan farklı olmak zorundadır).

***

Halka benzetmeye işin süre gönlünden teşvişin
Yüzbini birdir dervişin arada ağyâr gerekmez

(Derviş), işini halk gibi yapmamalıdır. Gönlünden şüpheleri çıkarıp atmalıdır. Derviş(ler)in yüz bini birdir, orada yabancı bulunmaz (bulunmamalıdır).

***

Eğer derviş isen derviş cümle âlem sana biliş
Fodulluğu hulka değiş arada ağyâr gerekmez

Derviş! Eğer (gerçekten) derviş isen cümle âlem senin için bildik (âşinâ)dır. Münasebetsizliği güzel huy ile değiştir. (Çünkü insan ile güzel ahlâk) ara(sın)da yabancıya (yâni münasebetsizliğe) gerek yoktur.

***

Derviş olan kişilerin miskinliktir sermâyesi
Miskinlikten özge bize mal ü mülk ü şar gerekmez

Derviş olan kişilerin sermayesi zavallılıktır (gösterişten uzak, sâde hayattır). Bize (yâni dervişlere) zavallılıktan başka mal, mülk, şehir gerekmez.

***

Er elini aldın ise ere gönül verdin ise
İkrâr ile geldin ise pes ere inkâr gerekmez

(Madem ki) ermiş kişinin elini tuttun, ona gönül verdin ve onun (ermişliğini) tasdik ederek (huzûruna) geldin, o halde evliyayı inkâr (etmek) olmaz, (ona uymalısın).

***

Yûnus sen gördüğün eri artırma gördüğün biri
Şudur budur diyübeni derviş târumar gerekmez

Yunus, sen gördüğün ermiş kişideki bir kusuru çoğaltarak anlatma. Şudur, budur diyerek (dedikodu yaparak, ahlâkî) dağınıklık (perişanlık göstermek) doğru değildir.

***

Mânâ evine daldık vücut seyrini kıldık
İki cihan seyrini cümle vücutta bulduk

Mânâ evine daldık, vücudumuzu seyrettik. (Tasavvuf bilgilerinin ışığı altında insan vücuduna baktık). İki cihânda bulunan şeylerin hepsini vücutta bulduk.

***

Bu çizginen gökleri tahte’s-serâ yerleri
Yetmiş bin hicapları cümle vücutta bulduk

Bu dönem gökleri, aşağıdaki yerleri, yetmiş bin perdeyi hep vücutta bulduk.

***

Yedi yer yedi göğü dağları denizleri
Uçmak ile tamuyu cümle vücutta bulduk

Yedi (kat) yeri, yedi (kat) göğü, dağları, denizleri, Cennet ile Cehennemi hep vücutta bulduk.

***

Gece ile gündüzü gökte yedi yıldızı
Levhte yazılı sözü cümle vücutta bulduk

Gece ile gündüzü (yedi kat) gökteki yedi yıldızı, Levh’te yazılı sözü (yani Kur’ân’ı) hep vücutta bulduk. [Levh, üstü düz şeye denir. Kur’ânda, yüce Kur’ân’ın Levh’te, Levh-i Mahfuz’da bulunduğu bildirilir]

***

Musâ ağdığı Tûru yoksa Beytü’i-ma’mur'u
İsrafil çalan suru cümle vücutta bulduk

Hz. Mûsâ'nın çıktığı Tur Dağı'nı, Beytü'l-mâmur’u, İsrafil’in çaldığı sûru hep vücutta bulduk. [Hz. Mûsâ, Tur Dağı'nda Tanrı ile konuşmuştur. Beytü’l-mâmur, dördüncü kat gökte, Kâbe hizasında bulunan ve gök ehlinin kıblesi olan bir mabettir. İsrâfil, dört büyük melekten biridir. Sûrunu çalarak kıyametin kopacağını, mahşer gününün başlayacağını bildirecektir].

***

Tevrat ile İncil’i Furkan ile Zebûr’ı
Bunlardaki beyânı cümle vücutta bulduk

Tevrat ile İncil'i, Zebur ile Kur’ân’ı (ve) bunların beyân (ettiği şeyleri hep vücutta bulduk.

***

Yûnus un sözleri hak cümlemiz dedik saddak
Nerde istersen orda Hak cümle vücutta bulduk

Yunus’un sözleri gerçektir Hepimiz gerçek (söylüyor) dedik. Tanrı, nerede

istersen oradadır. (O’nu) vücutta (da) bulduk.

***

Aşksızlara verme öğüt öğüdünden alır değil
Aşksız âdem hayvan olur hayvan öğüt bilir değil

***

Aşksız kimselere öğüt verme, öğüdünü dinlemez. Aşksız insan hayvan gibi olur, hayvan öğüt (nedir) bilmez.

Boz yapalak devlengece emek yeme erte gece
Onun işi gözsepektir salıp ördek alır değil

***

(Eğitmek için) boz tüylü çaylağa gece gündüz emek verme. Onun işi köstebek (avlamak)tır, salınca ördek alıp (gelir) sanma.

Şah balaban şahin doğan zihî öğmüş onu öğen
Doğan za’if olur ise doğanlıktan kalır değil

***

Şah balaban, şâhin, doğan... Onu öven ne güzel övmüş. Doğan zayıf olsa da doğanlıktan geri kalmaz.

Kara taşa su koyarsan elli yıl ıslatır isen
Heman taş gene bayağı hünerli taş olur değil

Kara taşı su koyup elli yıl ıslatsan, taş yine âdî taş olur, mücevher olmaz.

***

Yûnus olma cahillerden ırak olma ehillerden
Câhil ne var mü’min ise câhillikten kalır değil

Yunus, câhillerden olma; ilim ehli olanlardan da uzak kalma. Câhil, mümin olsa bile câhillikten uzak değildir.

***

Dervişlik dedikleri hırka ile tâç değil
Gönlün derviş eyleyen hırkaya muhtaç değil

Dervişlik denilen şey, hırka ile taç giymek demek değildir. Gönlünü derviş eyleyen kimsenin hırkaya ihtiyacı yoktur. (Şekle değil, öze değer vermelidir).

***

Hırkanın ne suçu var sen yoluna varmazsam
Vargıl yolunca yürü er yola kalmaç değil

Sen yolunda yürümezsen hırkanın bunda ne suçu var? Yürü, yolunda yürü, ermiş kişinin yolu hilekârlık yolu değildir.

***

Dersin şeyhin aşkına yalın ayak baş açık
Er var dirlik dirilmiş yalın ayak aç değil

Şeyhin yolunda yalın ayak, başı kabak yürümek gerekir diyorsun (ama nice) ermiş kimse var ki mal mülk edinmiş, yalın ayaklı ve aç değil. (Tanrı’ya ulaşmak için illâ açlık, çıplaklık, yoksulluk şart değildir).

***

Durmuş ma’rifet söyler erene Yunus Emre’m
Yol eriyle yoldadır yolsuza yoldaş değil

Yunus Emre’m durmuş, ermiş kişiye, marifete dâir söz söylüyor. (O) yol eri ile (tarikat yolunda doğru giden kimse ile) arkadaştır, yolsuza yol arkadaşı değildir.

***

Hak Çalab’ım Hak Çalab’ım sencileyin yok Çalab’ım
Günahlarımız yarlığa ey rahmeti çok Çalab’ım

Hak Çalab'ım, Hak Çalab’ım, senin gibi yok Çalab'ım. Günahlarımızı bağışla, ey merhameti çok olan Çalab’ım. (Çalap, Tanrı demektir).

***

Kullar senin sen kulların günahları çok bunların
Uçmağına koy bunları binsinler burak Çalab’ım

Kullar senin (kulların), sen onların (Tanrı’sısın). Bunların günahı çok, (ama yine de sen) bunları Cennet’ine koy (da) buraklara binsinler Tanrı'm. [Burak, Cennet binitidir].

***

Ne sultan ne baylardasın ne köşk ü saraylardasın
Girdin miskinler gönlüne edindin durak Çalab'ım

Ne sultanlarda, ne zenginlerde, ne köşklerde ne saraylardasın. Miskinlerin gönlüne girdin (orayı) durak edindin Tanrı’m.

***

Ne ilmim var ne tâatim ne gücüm var ne tâkatim
Meğer senden inâyetim kıla yüzüm ak Çalab'ım

Ne ilmim var, ne ibâdetim var. Ne gücüm ne de dermanım var. (Yarın, öbür dünyada) bana yardım sadece senden, Tanrı'm yüzümü ak kıla(caktır, umarım).

***

Yarlığagıl sen Yûnus'u günahlı kulların ile
Eğer yarlığamaz isen key katı firak Çalab'ım

Tanrı'm, sen Yunus'u günahlı kullarınla beraber bağışla. Tanrı'm, eğer bağışlamazsan (bu) çok sert bir ayrılık, üzüntü (olacaktır).

***

Sûfiyim halk içinde tesbih elimden gitmez
Dilim marifet söyler gönlüm hiç kabul etmez

Halk arasında sûfîyim (tasavvufu benimsemiş kimseyim), tesbih elimden hiç ayrı olmaz. Dilim marifet söyler (ama söylediğimi) gönlüm hiç kabûl etmez.

***

Boynumda icâzetim riyâ ile tâatim
Endişem ayrı yerde gözüm yolum gözetmez

Boynumda şeyhlik beratım var (ama) ibadetim riyâ ile (gösterişe dayanıyor), düşüncem başka başka yerde, gözüm gitmem gereken yolda değil.

***

Söylerim ma’rifeti sâluslanırım katı
Miskinliğe dönmeğe gönlümden kibir gitmez

Marifete dair konuşurum (fakat) fazla riyakârlık yaparım. Gönlümdeki kibir gitmez ki dervişlik yoluna döneyim.

***

Hoş dervişim sabrım yok dilimde inkârım çok
Kulağımdan gireni hergiz içim işitmez

Gerçi dervişim, ama sabrım yok; dilimde inkâr sözleri çok, kulağımdan giren sözleri içim aslâ işitmiyor.

***

Görenler elim öper tâc u hırkaya bakar
Şöyle sanırlar beni zerrece günah etmez

Görenler elimi öper, (üstümdeki) taç ve hırkaya bakıp benim hiç günah işlemediğimi zannederler.

***

Dışımdan ibadetim sohbetim hoş tâatim
İç bazarda gelicek bin yıllık ayyâr etmez

İbadetim dışımda (şeklen ibadet ediyorum) sohbetim ve Kulluğum (dışarıdan) hoş görünür. (Ama) içeriden bakınca (benim ettiğimi) bin yıllık hilekâr etmez.

***

Dışım derviş içim hoş dilim tatlı sözüm hoş
İllâ ettiğim işi dinin değşüren etmez

Dışım derviş, içim boş, dilim tatlı, sözüm hoş ama benim ettiğim işleri dinini değiştiren etmez.

***

Yunus eksikliğini Allah'ına arz eyle.
Onun keremi çoktur sen ettiğin ol etmez

Yunus, eksikliğini Allah’a arz et, (af dile). Onun bağışı boldur, (O) senin ettiğini etmez, (cezalandırmaz, affeder).

***

Aşk bezirgânı sermâye cânı
Bahâdur gördüm câna kıyanı

Aşk bezirgânı(nın) sermaye(si) canı(dır). Can(ın)a kıyanı yiğit (olarak) gördüm.

***

Zihi bahâdur can terkin urur
Kılıç mı keser himmet giyeni

Ne güzel yiğit! Canını terk ediyor. Himmet (elbisesi) giyeni (aşk yolunda gayret göstereni) kılıç kesebilir mi? (Aşıklar ölmez).

***

Kamusın bir gör kemterin er gör
Ölü görmegil palas giyeni

(Âşıkların) hepsini bir gör. En aşağı olanı (bile) ermiş bil. Çul giyeni ölü sanma.

***

Tez çıkarırlar fevka'l-ulâya
Bin İsa gibi dine uyanı

Hz. İsâ gibi, dine uyanı hemen yüce yere (göğe) çıkarırlar. (Hz. İsâ İslâm inancına göre, asılmamış, göğe çekilmiştir).

***

Tez indirirler tahte's-serâya
Bin Kârun gibi dünyâ kovanı

Kârun gibi dünya seveni de yerin dibine batırırlar. [Kârun, Hz. Mûsâ devrinde yaşamış, onun kardeşi Hz. Hârun'a isyan etmiş, Tanrı onu serveti ile yerin dibine batırmıştır.]

***

Çün Mansûr gördü o benim dedi
Oda yaktılar işittin onu

Mansur, gördüğü vakit; "Ben Tanrı'yım" dedi. Onu ateşe yaktıklarını işittim. [Mansur, 922 yılında Bağdat'ta şeriata uymayan "Ene'l-Hak"; ben Allah'ım, sözünü söylediği için öldürülmüştür].

***

Oda yandırdın külün savurdun
Öyle mi gerek seni seveni

Ateşe yandırdın, külünü savurdun, (Tanrı'm) seni seveni öyle mi (yapmak) gerekir?

***

Zinhâr ey Yûnus gördüm demegil
Oda yakarlar gördüm diyeni

Ey Yunus, sakın (Tanrı'yı) gördüm deme. Gördüm diyeni ateşte yakarlar.

***

İster idim Allah'ı buldum ise ne oldu
Ağlar idim dün ü gün güldüm ise ne oldu

Allah'ı istiyordum, buldum ise ne oldu? Gece gündüz ağlıyordum, güldüm ise ne oldu?

***

Erenler meydânında yuvarlanır top idim
Pâdişâh çevgânında kaldım ise ne oldu

Ermiş kişilerin meydanında (arasında) yuvarlanan top idim, Padişah çevgânında kaldım ise ne oldu? [Çevgân, at ile oynanan, bir oyunda, oyuncunun topa vurduğu ucu eğri sopadır.]

***

Erenler sohbetinde deste kızıl gül idüm
Açıldım ele geldim soldum ise ne oldu

Erenlerin sohbetinde deste kızıl gül (gibi) idim; açıldım ele geldim, soldum ise ne oldu?

***

Âlimler ulemâlar medresede bulduysa
Ben hârâbât içinde buldum ise ne oldu

Bilginler, âlimler (Tanrı'yı) medresede (ilim yoluyla) buldu ise, ben (de) harâbât içinde (tekkede) buldum ise ne oldu? (ne olur?)

***

İşit Yûnus'u işit uş yine deli oldu
Erenler mânâsına daldım ise ne oldu

İşit, Yunus'u işit! İşte yine deli oldu. Ermiş kimselerin bilgisine daldım ise ne oldu.

***

İşittin hey ulular âhır zaman olacak
Sağ müsülman seyrekdür o da gümân olacak

Ey ulular işitin, âhır zaman olacak. (Şimdi) temiz, olgun Müslüman az bulunuyor, (ileride) o(nun bulunması) da şüpheli olacak.

***

Danişmend okur tutmaz derviş yolun gözetmez
Bu halk öğüt işitmez sağır hemân olacak

Bilgin(ler) okur (okuduğunu), tutmaz, derviş(ler) yolunca yürümez, bu hark (da) öğüt dinlemez, (kıyamet günü) böylece sağır olacak(lar).

***

Gitti beğler mürveti binmişler birer atı
Yediği yoksul eti içtiği kan olacak

Beylerin cömertliği gitti, (şimdi beyler) birer ata binmişler, yoksul eti yiyorlar, (buna karşılık yarın öbür dünyada) içtikleri kan olacak.

***

Yâni az koptu erden elin çekmez murdardan
Deccâl kopacak yerden onlar uyan olacak

Yâni, pis şeylerden el çekmeden insandan az bir kötülük (az bir kötü huy) ayrılır. Deccal yerden çıkacak ve onlar (Deccal'a) uyan (kimseler) olacak. (Deccal, kıyamete yakın yerden çıkıp Tanrılık dâvâsı güdecek olan tek gözlü bir yaratıktır.]

***

Ey Yûnus imdi senin aşk ile geçsin günün
Sevdiğin kişi senin canına cân olacak

Ey Yunus! Şimdi senin günün aşk ile (aşk İçinde) geçsin, (çünkü) sevdiğin kişi senin canına can olacak. (O sana çok yakın olmuştur).

***

Biz kime âşık isek âlemler ona âşık
Kime değil diyelim bir kapıdır bir tarîk

Biz kime âşık isek âlemler (de) ona âşık. Kime değil diyelim (ki) bir yol, bir kapıya çıkar.

***

Biz neyi sever isek ma'şûka onu sever
Dostumuzun dostuna yâd endişe ne lâyık

Biz neyi sever isek sevgili (de) onu sever. Dostumuzun dostu hakkında (diğer insanlar hakkında) başka düşünce lâyık olur mu? (Bütün insanları sevmeliyiz.)

***

Sen gerçek âşık isen dostun dostuna dost ol
Bu hâlde kalır isen dosta değil yaraşık

Sen (eğer) gerçek âşık isen sevgilinin sevdiğini sev. Eğer bu halde kalır isen (başkalarını sevmezsen) bu seven kimseye, yakışmaz.

***

Yetmiş iki millete kurbân ol âşık isen
Tâ âşıklar safında tamâm olasın sâdık

(Eğer) âşık isen yetmiş iki millete kurban ol ki; âşıklar arasında tam sâdık (kul) olasın.

***

Sen Hakk'a âşık isen Hak sana kapı açar
Ko seni beğenmeği varlık evini bir yık

(Eğer) sen Allah'a âşık isen, kendini beğenmişliği bırak, (ayrı) varlık olma iddiasından vazgeç, (o zaman Tanrı) sana bir kapı açacaktır.

***

Hâs u âm mutî âsî dost kuludur cümlesi
Kime diyebilesin gel evinden taşra çık

Seçkin ve sıradan olan insanların, isyankâr ve itaatkâr olanların hepsi (de) Allah'ın kuludur. Kime, "gel evinden dışarı çık" diyebilirsin. (insanların hepsi Allah'ın kuludur ve onun koruması altındadır)

***

Yûnus'un bu dânişi genç-i nihân sözüdür
Dosta âşık olanlar iki cihandan farik

Yunus'un bu bilgisi, gizli sır(rı ifade eden) sözdür. Allah'a âşık olanlar (Allah katında) iki cihanda da farklı (değerde)dir.

***

Benim bunda kararım yok ben bunda gitmeğe geldim
Bezirganım metâım çok alana satmağa geldim

Ben burada (bu dünyada) duracak değilim, buradan gitmeğe geldim. Tüccarım, malım çok, alana satmağa geldim.

***

Ben gelmedim dâva için benim işim sevi için
Dostun evi gönüllerdir gönüller yapmağa geldim

Ben iddia (kavga) için gelmedim. Benim işim sevgi ile ilgili. Gönüller sevgilinin evidir (onun için) gönüller yapmağa geldim.

***

Dost esriği deliliğim âşıklar bilir neliğim
Devşürüben ikiliğim birliğe bitmeğe geldim

Deliliğim sevgi sarhoşluğu(ndan)dır. Ne olduğumu (halimi) âşık olanlar bilir. İkiliğimi değiştirip birliğe ulaşmaya geldim.

***

O Hâcem'dir ben kuluyum dost bahçesi bülbülüyüm
O Hâcem'in bahçesinde şâd olup ötmeğe geldim

O Tanrı'mdır, ben O'nun kuluyum. Ben dost bahçesinin bülbülüyüm. Ben o Tanrı'mın bahçesinde sevinip Ötmeğe geldim.

***

Bunda biliş olan canlar orda bilişirler imiş
Bilişerek Hâcem ile hâlim arz etmeğe geldim

Bu dünyada birbirini tanıyan (ve seven) canlar, öbür dünyada da bilişirler (birlikte olurlar) imiş. (Bende) Tanrı'm ile bilişip hâlimi arz etmeğe geldim.

***

Yûnus Emre âşık olmış ma’şûka derdinden ölmüş
Gerçek erin kapısında hâlim arz etmeğe geldim

Yunus Emre âşık olmuş, sevgili(nin) derdinden ölmüş. Gerçek ermiş kişinin kapısına hâlimi arz etmeğe geldim.

***

Canlar canını buldum bu cânım yağma olsun
Assı ziyandan geçdim dükkânım yağma olsun

Canlar canını (Tanrı’yı) buldum, bu canım yağma olsun. Kârdan ziyandan geçtim, dükkânım yağma olsun.

***

Ben benliğimden geçtim gözüm hicabın açtım
Dost vaslına eriştim gümânım yağma olsun

Ben benliğimden geçtim, gözümün perdesini açtım, Tanrı'ya vasıl oldum, şüphelerim yağma olsun.

***

İkilikden usandım birlik hânına kandım
Dürdî şarâbın içtim dermânım yağma olsun

İkilikten usandım, birlik sofrasına kandım. Tortulu şarabını içtim, dermanım yağma olsun.

***

Varlık çün sefer kıldı dost ondan bize geldi
Viran gönül nur doldu cihânım yağma olsun

Varlık sefer kıldığı zaman, sevgili oradan bize geldi, virân gönül aydınlandı cihanım yağma olsun.

***

Geçtim bitmez sağınçtan usandım yaz u kıştan
Bostanlar başın buldum bostânım yağma olsun

Bitmez tükenmez emelden geçtim, yazdan kıştan bıktım. Bostanlar başını buldum, bostanım yağma olsun.

***

Yûnus ne hoş demişsin bal u şeker yemişsin
Ballar balını buldum kovanım yağma olsun

Yunus, ne güzel demişsin (sanki) bal ve şeker yemişsin(de güzel, tatlı konuşuyorsun). Ballar balını buldum, kovanım yağma olsun.

***

Herkime ki dervişlik bağışlana
Kalpı gide pâk ola gümüşlene

Her kime dervişlik bağışlanırsa, kalplığı gidip, temizlenip gümüş gibi olur.

***

Nefesinden misk ile anber tüte
Budağından il ü şar yemişlene

(O dervişin) nefesinden misk ile anber tüter, budağından il ve şehir yemişlenir (beslenir).

***

Yaprağı hem dertliye dermân ola
Gölgesinde çok hayırlar işlene

Hem (de) yaprağı dertlilere derman olur, gölgesinde (onun sâyesinde) çok hayırlar işlenir.

***

Âşığın gözü yaşı hem göl ola
Ayağından saz bitip kamışlana

Âşığın gözünün yaşı göl olur, ayağında saz bitip kamışlanır.

***

Cümle şâir dost bahçesi bülbülü
Yûnus Emre arada dürraclana

Şâirlerin hepsi dost bağının bülbülüdür. Yunus Emre (de) aralarında turaçlanır.

***

Müslümanlar zamâne yatlı oldu
Helâl yenmez haram kıymetti oldu

Müslümanları Bu zaman fenâ oldu. Helâl yenmez, haram kıymetli oldu.

***

Okuyan Kur’an’a kulak tutulmaz
Şeytanlar semirdi kuvvetli oldu

Kur'ân okuyana (kimse) kulak vermiyor, şeytanlar beslenip gelişti, kuvvetli oldu.

***

Hâram ile hamir tuttu cihanı
Fesâd ile eden hürmetli oldu

Cihanı haram ile içki sardı, fesat işler yapanlar hürmetli oldu (fesatçılara hürmet ediliyor).

***

Kime kim Tanrı’dan haber verirsen
Kakır başın salar hüccetti oldu

Kime Tanrı’dan haber verirsen, başını öfkeyle sallar (seni reddeder. Bunlar) delilli oldu (apaçık görünüyor).

***

Şagird üstâd ile arbede kılar
Oğul ata ile izzetli oldu

Öğrenci hoca ile kavga eder, oğul ata ile (aynı) değerde oldu.

***

Fakirler miskinlikden çekdi elin
Gönüller yıkarak heybetli oldu

Fakirler zavallılıktan el çektiler (insanların) gönüllerini) yıkarak yüceleştiler.

***

Peygamber yerine geçen hocalar
Bu halkın başına zahmetli oldu

Peygamber yerine (makamına) geçen hocalar bu halkın başına ağır yük oldu.

***

Tutulmaz oldu Peygamber hadîsi
Halâyık cümle Hak'dan utlu oldu

Peygamber'in sözü tutulmaz oldu(ğundan dolayı) bütün yaratıklar Allah'tan utanır oldular.

***

Yûnus gel âşık isen tövbe eyle
Nasûha tevbe ucu kutlu oldu

Yunus (eğer) âşık isen gel tövbe et, nasihat vericiye tövbe sonu mübarek oldu.

***

Bir ay gördüm bu gece kamu burclardan yüce
Esridi aklım canım bilmezem hâlim nice

Bu gece, bütün burçlardan yüce bir ay gördüm (de) aklım canım sarhoş oldu, hâlim nicedir bilmiyorum.

***

O ayın şulesinden âlem münevver oldu
Sanasın ki açıldı uçmaktan bir deriçe

Sanasın ki Cennet'ten küçük bir pencere açıldı (ve) o ayın parıltısından âlem aydınlandı.

***

O Muhammed nurudur Halilullah sırrıdır
Gönüldeki çırağı yandırdı ulu Hoca

O, Hazret-i Muhammed'in nûrudur, Halilullah (Hz. İbrahim) sırrıdır. Gönüldeki ateşi ulu Tanrı yandırdı.

***

Müddeî bizi görmez gözüne girer isek
Gerekse yüz kez varsın Kabe'ye ulu hacca

Yüz kere Kâbe'ye büyük hacca gitmiş olsan bile, (aşk yolunu inkâr eden) iddiacının gözüne girsek de, o bizi görmez.

***

Âşıkların sözünden kan yaş akar gözünden

Bülbüller söyleşicek nöbet değmez turraca

Âşıkların sözünden (dolayı), gözünden kan yaş akar. Bülbüller ötmeye başlayınca turaca sıra gelmez.

***

Kuru ağacı ni'derler kesip oda yakarlar
Her kim âşık olmadı benzer kuru ağaca

Kuru ağacı ne yaparlar? Kesip ateş(t)e yakarlar. Kim âşık olmadıysa (bu) kuru ağaca benzer.

***

Yûnus'u öğen öğsün Yûnus'a söğen söğsün
Keçe suya salıptır tâ durur irte gece

Yunus'u öğen öğsün, Yunus'a söven sövsün. (O) keçe(sini) suya salmıştır, sabah akşam orada durur. (Yunus gireceği yola girmiştir).

***

Bunca gönül iletip cihâna sultan mısın
Hükmün canlara geçer can içinde can mısın

Bunca gönül alıp götürüyorsun, cihana sultan mısın? Hükmün canlara geçer, can içinde can mısın?

***

Bakışın bin can alır derdin yürekte kalır
Gören kendinden varır uşşâka Kur'an mısın

Bakışın bin can alır; derdin yürekte kalır, gören kendinden geçer, âşıklara Kur’an mısın?

***

Uçan kuşlar uçunur seni yel görse durur
Devler hükmüne girer Belkıs Süleyman mısın

Uçan Kuşların rengi uçar, seni görünce rüzgâr durur, devler hükmüne girer, Belkıs’ın Süleymân’ı mısın? [Hz. Süleyman’ın devlere de hükmettiğine inanılırdı. Belkıs, onun devrinde, Sabâ ülkesinin kraliçesi idi.]

***

Yüzünden gün tutulur ay doğmağa utanır
Gören heybete kalır Yûsuf-ı Ken’an mısın

Yüzün(ün parlaklığı)ndan güneş tutulur, ay (da) doğmaya utanır. Gören şaşırıp kalır, Ken’an ülkesinin Yusuf’u musun? [Hz. Yusuf, Ken’an ülkesinde yaşamış, güzelliği ile meşhur bir peygamberdir].

***

Ölü görse dirilir kalıbına can gelir
Topraktan âvaz gelir İsâ bin Meryem misin

Ölü (seni) görse dirilir, vücûduna can (tekrar) gelir, topraktan (yani mezardan) ses gelir, Meryem oğlu İsâ mısın? [Hz. İsâ ölüleri diriltme mucizesine sahipti.]

***

Aşkın dine şûr eyler aslana zincir eyler
Katı taşı mum eyler yoksa Ferhad sen misin

Aşkın dinde karışıklık çıkarır, aslana zincir olur (aslanı bile esir eder, bağlar), sert taşı mum (gibi yumuşak) eder, yoksa sen Ferhat mısın? [Ferhat, bir halk hikâyesi kahramanıdır. Sevgilisinin aşkı yoluna kayaları yarması ile meşhurdur].

***

Aşkın Hakk’a irgürür ol gözler didar görür
Görenler baş indirir İbrahim Edhem misin

Aşkın (insanı) Allah’a ulaştırır. O gözler, Tanrı’nın yüzünü görür. Görenler baş eğer, İbrahim Ethem misin? [İbrahim Ethem, Belh padişahı iken saltanatı bırakın tasavvuf yoluna giren kimsedir, 777 yılında Şam’da ölmüştür.]

***

Yüzün dîdar nurudur saçın mi’râç dünüdür
Gören canın unutur Fahr-i âlem sen misin

Yüzün, sevgilinin yüzünden gelen ışık gibi parlaktır, Saçın mirâc gecesi gibi karadır. Gören canını unutuyor, yoksa sen âlemin öğüncü Hz. Muhammed misin?

***

Yûnus sevdiğin gözle aşk yolunu key izle
Râzı gönülde gizle söze hâkim sen misin

Yunus, sevdiğini gözle, aşk yolunu iyice izle. Sırrı, gönülde gizle (Söyle) söze hükmeden sen misin?

***

Âşk imamdır bize gönül cemâat
Kıblemiz dost yüzü dâimdir salât

Bize aşk imam, gönül de cemaattir, (biz aşkı önder edindik, ona uyarız). Kıblemiz, sevgilinin yüzüdür, dâima olarak (ona yöneliriz ve) namaz kılma hâlindeyiz.

***

Dost yüznü görücek şirk yağmalandı
Onunçün kapıda kaldı şeriat

Sevgilinin yüzünü görünce şirk yağmalandı (Tanrı ile kulu ayrı varlık olarak görüş ve bunu anlatan şeriat bilgisi ortadan kalktı). Bundan dolayı şeriat kapıda kaldı.

***